

1885

Bývá obyčejem o Nový rok podati nejlepším svým známým pozdravem květiny. Nemohouce zde vyhověti obyčeji tomu krásnému, podáváme čtenářům svým obraz hned samého »otce květin« — jak nazývali našeho Riezla na dalekém západu —, nejproslulejšího českého pěstitele »dítek Flořiných«, muže jména světového a *provždy* se proslavivšího.

Nesmírně rádi bychom zde českému čtenářstvu vyprávěli Riezlův životopis — obrazy tak alespoň třiceti let jeho přepestrého žití, nevynechávající ale z té doby ani jediného dne, ba jediné hodiny. Jsou to obrazy příliš zajímavé, pestré, poutavé, čtou se hned jako nějaký román Sealsfieldův, hned zas jako líčení Gerstäckerovo, jako cestopis Du Chailluho, v každém jednotlivém parsku svém jsou novy, překvapující, až mnohdy dech se tají! Vřele se přimlouváme, aby Riezl daroval národu popsání svých cest; bylo by nám literárním obohacím velkým. A přimlouváme se za to ještě jednou, důtklivě. Měli jsme zajímavých svých cestovatelů již hezkou řadu, ale literatura z nich získala jen drobty (vzpomeňme si na Paclta!); nejzajímavější z nich je asi Riezl — a mohl by nám darovat nejvíc. Četli jsme črtu jeho života v jistém německém časopise; bylo nám i té črty líto, že není naše.

Byl mužem třicetiletým, když po prvé se vybral přes okeán do Mexika, kam už dříve se byl chystal. A od té doby byl téměř stále na cestách a ty ho vedly drahami mořskými i zemskými přes půl zeměkoule. Cesty nejpodivnější. Na výšinách Popocatepetlu a Iztaccihuatlu, vrších to, jichž jména nám zní takřka mythicky, nocoval v pásmě věčných sněhů, a zase v horkých tropických lesích měl stany svoje; putoval kraji nekonečnou politickou revolucí zmítanými a širými končinami, v nichž byl s přírodou sám a sám; kráčel

popelém vyhořelých pralesů a přes zuhelnatělé mrtvoly upálených vojinů, a byl zase jinde sám nuceným legionářem tlupy indiánské; byl desetkrát v rukou loupežníků, měli ho lidé v podezření, že hledá po pustinách poklady, musil se živit zaměstnáním hostinským, přišel dvacetkrát o vše, čeho byl si vydobyl, a neunavnou činností pomohl si dvacetkrát znova; vynalezal stroje, měnil americká města v sady, zásoboval veškeré evropské zahrady netušenými poklady krajin tropických — život tak pestrý, že by stačil na dvacet životů!

Zajímavé datum: Roezlovy cesty stály půl milionu zlatých, jak sám udává. »Ale to všechno musily ty cesty samy zas uhradit a také uhradily.« Ze Severní, Střední a Jižní Ameriky, ze Západní Indie atd. zasílal do Evropy květiny v množství, o němž laik nemá ani tušení. Na 20 000 *druhů* v takovém výborném tvaru, že za nejkratší dobu po Evropě zdomácněly. Plný milion orchideí. Několik set tisíc lilií kalifornských. Asi 5000 *nových* bylin, nyní moderních. Atd. Botanikové vyznačili celou řadu nových těch bylin jménem Roezlovým. A ruská vláda vyznamenala ho řádem Stanislavovým.

Bylo by zbytečno teprv zvláště podotýkat, že také Benedikt Roezl vyšel z té proslulé »chaloupky české«. Narodil se dne 12. srpna 1824 v Horoměřicích, vesnička to dvě hodiny od Prahy vzdálené, kde otec jeho byl zahradníkem. Po návštěvě vesnické jen školy přišel v 13. svém roce na učení do panské zahrady v Děčíně nad Labem, a zde byl téměř napořád zanášen pracemi nejhrubšími. Tedy autodidakt — ale jak rychle pak vyrostal! Po vyučení svém pobyl tři leta v Medyce (v Haliči), a přišed potom do Vídně, vyznamenával se tu vědomostmi svými už tak, že měl stát se cestovním průvodcem prof. Hellera a jíti s ním do Mexika; s cesty sešlo jen z důvodů finančních. Roezl odebral se k proslulému hortologovi van Houtteovi do Holandska a zde stal se vrchním Houttovým dohlížitelem zahrad a napotom vládou jmenovaným učitelem na škole zahradnické. A

odtud vybral se na první svůj výlet do zámořského světa.

Po dlouhých bouřích životních vrátil se Roezl do vlasti a usadil se mezi námi v Praze. Snad ho, odborného znalce, mimo vlastenectví lákaly též zvláštní naše české poměry. Řekli jsme, že on jediný přenesl milion orchideí, amerických pasořitců, do Evropy; snad ho lákala k novému tedy studiu tropická hojnost a rozmanitost »pasořitců« v Čechách — viděli bychom rádi, kdyby nám jich odtud odvez milion, na př. zase do Ameriky.

P. JAN ARNOLD

Měšťanská beseda pražská vykonala během čtyřicetiletého trvání svého velký kus práce. Ona bez odporu je dnes středem společenského života pražského, denním téměř středem celého čtvrtmilionu českého lidu. Za minulý rok vykazuje se docela už *šedesáti* většimi, pro členy pořádanými »zábavami«, šedesátkrát za ten čas svedla tedy obyvatelstvo pražské obojího pohlaví, všech téměř stavů dohromady k zábavě a vážnému rozhovoru, poučení i vzdělávání se, šedesátkrát stala se vítaným středem snad celého tisíce českých rodin pražských — význam to nejen pro Prahu, ale i pro celé Čechy velký! Ostatně již počet její členů dnešních — asi 2000! — mluví zřetelně.

A měl by být ještě značně větší. Mámeť my Češi tak málo středisek společenských! A potřebujeme jich nejen ze stanoviska národního, nýbrž lidského vůbec. Každý cítí zajisté sám, co tím říci chceme. Jednotlivě nejsme my všichni třeba ničím, nebo alespoň něčím velmi malým; stejnorodé, stejně smýšlející skupení dává však i nejmenšímu z nás jakožto členu skupení tohoto náležité váhy.

S neděle v úterý slaví Beseda významuplný den: stoleté narozeniny svého zakladatele *Jana Arnolda*.

Podobizna Arnoldova zdobí čítárnu besední a připomíná nám valný kus dějin našeho národa. Byly to pusté, hluché ještě časy, kdy vlastenecký kněz ten spolu s hloučkem jiných vlastenců českých, ponejvíce mlynářů pražských, jal se pracovati k zaražení spolku, v jehož místnostech scházeti se měli všichni, kdož tenkrát smýšleli česky. Úkol na *ty* časy odvážný, neboť tenkrát, před rokem 1848, bylo přec kastovnictví v Praze ještě v plném květu: měšťan, řekněme občan nešlechtický, neúřednický, nevojenský, neměl platnosti, neměl jí ale docela pak, znal-li se ku straně »vlastenecké«. Takové pokusy o zaražení Besedy považovaly se ovšem v kruzích vládních více za hračku než za věc spojenou s užitečnými cíli, a přec měla Beseda co bojovat, jen aby domohla se stvrzení svých stanov! Konečně byly tyto potvrzeny dne 10. července r. 1845. Beseda však otevřena teprv až 31. ledna roku následujícího. Prvním předsedou jejím byl doktor Josef Frič, prvním tajemníkem Dr František Brauner.

Beseda šťastně přeplula všechna úskalí bouřlivého roku 1848, překonala apatii let padesátých a je dnes tím, čím jsme ji už nazvali: střediskem české společnosti. Jaký to skok jen od roku 1846, kdy shromažďovala členy své v bytu *soukromém*, do roku 1870, kdy se domohla vlastní velké budovy své! Na stoleté oslavě narozenin jejího zakladatele, ovšem již zesnulého, beřeme věru všichni podílu nejživějšího.

Jan Arnold narozen 14. ledna 1785 v Hradišti. Studoval v Mladé Boleslavi a v Praze, i byl pak roku 1807 v Litoměřicích posvěcen na kněze. Po třicet let působil v duchovní správě co kaplan a farář, nejpřednější snahou jeho však bylo pečlivé a vzorné odchovávání mládeže. Ve vychovatelské práci té byl velmi šťasten — vždyť nám odchoval i Karla Jaromíra Erbena! A neustal ve snahách těch blahodějných ani pak, když stížen cho-

robou musil se vzdáti kněžské působnosti své a přesídliti do Prahy co soukromník. Nazývali ho vždy jenom »otcem studentů« a on jím také *byl*.

FRANTIŠKA STRÁNECKÁ

Františka Stránecká — právě jako V. Kosmák — není po Čechách ještě dosti známa, abychom mohli vyslovit pouhé její jméno a *každý* z čtenářů našich aby pak už dovedl sám rozmlouvat dále o významu jejím spisovatelském, jmenovat spisy její, uvádět zejména, cože ze spisů těch utkvělo v jeho paměti, líbilo se mu nejvíc, atd. A přece jsme jak Stránecké, tak Kosmákovi povinni díkem hned několikerým: za skutečné obohacení krásného našeho písemnictví, za seznamování nás s bohatými typy a zvláštnostmi lidu moravského, za buzení čtenářské chutě na družné Moravě a tedy rozšiřování čtenářských našich kruhů vůbec. V českém Slavíně mají oba již určité a čestné svoje místo.

Stránecká náleží k těm povahám vnímavým, které by dle Brachvoglova známého výroku náležely do kruhu spisovatelského, i kdyby ani nikdy nepsaly. Její talent je eminentně pozorovatelský. Pozorovala život a pozorování krystalisovalo se jí v dokonalé hlatě. Její zrak všimne si každé a každé zvláštnosti, její cit rozeznává co nejbystřeji, cože tomu onomu člověku přiučeno a co mu vrozeno, její mysl dovede soudit na celek z maličkosti, na veškeru povahu z jediného vyšlehlého paprsku její. Četli jsme nyní schválně ještě jednou některé povídky její a podivili se znova, jakže ona dovede líčit slovem jediným, vykreslit celou postavu kratičkou větou tak, že vidíme osobu jasně a určitě před sebou. A přitom ten čistě ženský cit řekli bychom produševní toaletu líčených osob, ten pravý cit, který jim

nepřidá v dialogu ani slůvka, jež by jim cele nepatřilo, jim neslušelo. A jako často podobné povahy pozorovatel-ské, začala také Stránecká psát dosti pozdě, ale ihned tak zrale a dokonale, že překvapovala.

Že Stránecká, že také Kosmák nejsou v Čechách dosud známější, zaviňují jen naše dosti ještě mladé poměry literární. Nejen že oba píšou teprve po krátkou řadu let, že ve zvláštní skromnosti své nezasílají práce své do větších beletristických časopisů našich a obmezují se na časopisy jim místně bližší, řekněme domácí, ale že česká beletrie neměla vůbec dosud dosti času a dobré příležitosti, aby se rozšířila přes celou oblast českého jazyka; a jako nejsou všechny dobré knihy v Čechách vyšlé dosti ještě známy na Moravě, nejsou také dobré knihy moravské dosti ještě známy u nás.

Františka Stránecká, svým rodinným jmenem Vše-tečkova, narodila se roku 1839 ve Velké Meziříčí, kdež otec její byl úředníkem hospodářským. Roku 1848 stal se otec hospodářským správcem ve Zhoři Stránecké, poblíž Meziříče, a odtud přijala Stránecká i svoje jméno spisovatelské. Roku 1855 provdala se za c. k. úředníka pana Kerschnera, s nímž přesídlila po nějaký čas do Uher, nyní pak žije v Brně.

Bylo to roku 1868, kdy po prvé odhodlala se Stránecká k nalehání svých přátel sepsati svazek pohádek, a práce ta, zasláná našemu Karlu Jaromíru Erbenovi, zaujala pozornost tohoto v míře takové, že sám postaral se o vydání jich. Úspěch ten přiměl Stráneckou k poeticky samostatnějším pracím jiným a od té doby jsou povídkové příspěvky její pravou okrasou všech časopisův a literárních sbírek moravských. Moravská bibliotéka podnikla konečně knihové sebrání prací těch a zavděčila se nám všem podnikem tím rozhodně. Upozorňujeme na krásné ty povídky veškeré kruhy české — jak čtenář prostoduchý, tak čtenář gurmán najde v nich pochoutky mnohé a pravé.

Literární obec pražská těší se, že zanedlouho bude rozmnožena zase o sílu vítanou a zdatnou. Ovšem lze spisovatelstvo pražské nazvati »obcí« jenom dle známého »lucus a non lucendo«, neboť spisovatelé naši spolu téměř ani se nescházejí; ale muž, který do řad těch nyní přibýti má, jest sympatický všem stranám, i bude vítán zajisté námi všemi. Jest to Ferdinand Čenský, c. k. setník a profesor na vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě. Praví se, že až brzo už dovrší čtyřicetiletou službu vojenskou, hodlá jíti na odpočinek a trvalým sídlem svým učiniti Prahu. Čenský jest muž jména literárně zvučného, muž vyzrálý v bohaté škole života, jehož vzácná zkušenost a spisovatelská opravdovost cení se vysoko.

Ferdinand Čenský narodil se r. 1829 v Čechtích v Čáslavsku a studoval gymnasium v Praze a v Něm. Brodě. Rok 1848 musil ohnivého a inteligentního dvacetiletého muže ovšem uvést do plné hned činnosti veřejné, i nalezáme Čenského v té době zároveň s Liblinským, Vávrou a Chocholouškem zaměstnaného v redakci Pražského večerního listu. Svízeli, tenkrát s veřejným působením spojených, měl však také Čenský se státi plně účastným, neboť když r. 1851 zemřel v Praze Augustin Smetana, vzat Čenský pro jakous, úmrtí toho se týkající notici ve vazbu a po osmi měsících, ačkoli za nevinna uznán, byl odveden k vojsku. V zimní době, za nejkrutějších mrazů, vykonal první svůj třicetidení pochod do Mohuče; zde a ve Frankfurtě nad Mohanem trávil do roku 1856, kdy přesazen pak do Italie. Krátce před válkou r. 1859 stal se důstojníkem a byl účasten bitev u Melegnana a Solferina. Roku 1866 bojoval v jižním Tyrolsku. Roku 1869 stal se profesorem české řeči a literatury na vojenské akademii v Novém Městě Vídeňském. Roku 1870 povýšen na setníka.

Čenský vyniknul hlavně co spisovatel vojenský a přispívatel k dějinám novější literatury české. Napsal některé vojenské učebnice (Mluvnici, trojdílnou Čítanku, Slovník), didaktické spisy pro c. k. vojsko (v Těšíně roku 1877 a v druhém vydání roku 1881, celkem 10 svazků), vojensko-historické studie o válce české a válce třicetileté (v Matici lidu), tyto obě ve spolku s vojenským spisovatelem Jos. Thillem, a psal o vojenství do Naučného slovníku. S názvem Z dob našeho probuzení uveřejnil přátelskou literární korespondenci Tom. Buriana s jeho vrstevníky.

Vzdělávalť tedy Čenský pole široké a do té doby téměř nedotknuté; ale tím neomezila se ještě činnost jeho. O Večerním listu jsme se už zmínili; rovněž pilným spolupracovníkem byl však Čenský po mnohá leta také Pražským novinám, do nichž psal pode jménem Hána, a Včele, v níž uveřejnil také několik původních novel. Velmi pilně překládal z italštiny a flámštiny; také o divadlo v prvních letech padesátých měl zásluhu obratným překladem libreta k Flotowově Martě, o kterémž překladu sám podal pikantní stať do Nerudových Divadelních táčků. Zajímavým zajisté faktem jest, že Čenský překládal i z češtiny do italštiny; některé jeho překlady Rubešových písní byly italsky také vytištěny. V poslední době zvláště pilně píše pro Vlčkovu Osvětu, kdež jeho pohrobní vzpomínky, nadepsané Čerstvé rovy, vynikají jak vřelým tónem, tak opravdovou věcností svou.

VOJTA SLUKOV

Četli jsme kdesi o *Slukovu* epitheton »sympatický« — neradi opakujeme po někom slovo jakékoli, ale cítíme, že zde není věru pomoci a »sympatičnost« že musíme mu přiřknouti také my. Ba my nesmíme užít ani stylis-

tického obratu, že »mimovolně« klouže nám to slovo do pera: onoť se dostavuje *zcela* volně, zcela ochotně, a jsme si také příčiny vědomi zúplna. Je to *českost*, ryzí jako zlato, která nás víže k mladému tomu muži.

Neníť na př. vůbec ani možno, aby jen povstala pověst: »Slukov hodlá od českého divadla jinam.« Ne snad proto, že by jeho talent na divadla cizí nestačil, nýbrž že — nu že — že to zkrátka *není možno*. Jeho temné, upřímné oko by asi samo na takové vytištěné zprávě zděšeně utkvělo a v sloup se obrátilo podivením. Možno by konečně snad bylo, že by na velmi citelnou ztrátu pražského divadla Slukov odešel od tohoto, ale jistě by zašel zas jenom k českému divadlu jinému, a kdyby měl Slukov hynout u nejmenší z našich společností kočujících, *jinam* by najisto nešel! Jako není možno, aby lípa zdvihla z rodné půdy své kořeny a posunula se jinam.

Slukov jest sympatickým nám všem. Jakožto občan měl přirozeně těžší práci dobýti sobě všeobecných sympatií než jako herec, ale dobyl si jich. Herec Slukov pak je na jevišti »milovníkem«, podporovaným svým zjevem mužně krásným, a je na něm »hrdinou«, kterému se hrdinnost věří nejen pro ten zjev jeho mužný, nýbrž i proto, že osvědčil osobní statečnost také už v životě.

Jakub Vojta — divadelním jmenem Slukov — náleží mezi přední a nejoblíbenější členy našeho divadla Národního. Obmezujeme se těmito několika slovy: Pražanům bychom nějakým výpočtem »nejlepších« úloh neřekli nic nového, venkovanům nic zajímavého. Praví se, že Slukovu sluší předně a převážně povahy zrna poctivého. Zajisté, a souhlasíme i s těmi, kteří spatřují v tom ohlas vlastního mravního jádra Slukovova. Ale pro vyznačení jakékoli *herecké* individuality taková charakteristika nestačí. Osobní zvláštností herce Slukova zkrátka jest: prostá přirozenost, ale zcela *opravdového* druhu, která na jevišti bývá daleko řidší než prostá přirozenost

komická. Nádechem tím prostě opravdovým básníci však rádi označovávali povahy šlechetné, odtud tedy na př. v repertoáru Slukovově také řada výborných těch úloh. Však také všude tam, kde vůlí básníkovou zase postavena povaha co do mravnosti zcela opačná, jejíž netajená zloba vyniká silou rovněž přirozenou, jak říkáme elementární, je Slukov opět na parádním svém místě. Arci je povah podobných, dobrých i zlých, v dramatické literatuře jen málo, k tomu pak se druží, že herecké individuality, jim zcela odpovídající, bývají hlasu příkřeji omezeného, mimiky poněkud nehybné; obor Slukovovy výdatnější činnosti by tedy nebyl právě velký, kdyby mu nepomahalo, co pomahá i jiným individualitám hereckým rozšiřovat obor jejich působnosti: kdyby mu nepomahala rutina, vyrůstající z bystrého porozumování, z neunavné píce, z poctivé vůle k pokroku. Tu bystrou mysl, tu píli a vůli má však Slukov u vzácné míře a proto je už dnešní jeho repertoár tak volný a široký.

Slukov je nyní už dvacet let u divadla vůbec, deset let u divadla v Praze. Narodil se roku 1847 ve Zlukově v Tábořsku. Vyšel tedy z lůna jižního českého lidu, onoho lidu, jenž dumavou opravdovostí svou tak význačně se liší od veselejšího, hravějšího rázu nás ostatních, lidu, jejž bychom měli studovat, pro nějž bychom měli psát i literaturu zvláštní.

FRANTIŠEK HAJNIŠ

Je po »tučném čtvrtku«, blížíme se masopustním »ostatkům« a dostali jsme se tedy do doby stupňovaného humoru masopustního, humoru absolutního, kdy — alespoň »v zásadě« — klesá s nás všechna starost a oddáváme se rozkoši bez ohledu na veškeru životní tíži,

jaká nás takto držívá ve spárech svých, bez ohledu na politiku, na finance, na národní svízele, slovem: kdy jsme veseli, rozpustile veseli, aniž bychom jen chtěli být sobě vědomi příčin a původu. Absolutní humor zamávnul žezlem svým a my přinášíme proto podobiznu jednoho z předních jeho českých kněží, spisovatele na slovo vzatého, humoristy doby předbřeznové — Františka Hajniše, o němž Slovník naučný dobře dí, že jeho »humor jest lehkého druhu beze vší trpkosti a ostřejší satiry«.

Jen jsme vyslovili jméno to a již nám tane na mysli celý ten dávnější život český, celá ta stará Praha, jak bývala prostě veselá a jak druhy smávala se ještě bez zajíknutí, beze všech vzhledů a ohledů vedlejších. Jak zcela jiný býval jen ten pražský masopust! Těch nynějších denních, svou elegancí unášejících plesů ovšem nebylo; bylyť tenkráté jedinými velkými a renomovanými plesy veřejnými tak zvané »tančmistrbály«; ale zvláště ku konci masopustu tančilo se při špinetu nebo třeba jen při kytáře téměř v každém domě a za masopustních ostatků nebylo jediné ulice, aby nebyla měla v hospůdce své bachusovskou slavnost, s bachusem živým i vycpaným, se židem, s písařem a jinými ještě řvavými figurkami, které odvažovaly se i na ulici a navštěvovaly dychtivě čekající sousedy. — Vzpomínka mimotní, ale jasná! —

František Hajniš byl z doby Rubeše, Filípka, Langra a jiných dobrých humoristů našich. Kroužek ten soustřeďoval veškeru svou sílu ve známém sešitkovém Palečku: na titulním listu každého takového »palečkovského« sešitu stálo, že obsah je od Rubeše, Hajniše a Filípka, stálo to tam formou podnes známou, která se stala českým překadlem, a Hajniš byl v trojlístku tom silou nejhbitější. Nikdo by dnes už neuvěřil, jaký rozruch způsobil každý sešit Palečka v »německé« tenkráté Praze. Nosil se od domu k domu, zrovna jako svátost nějaká, předčítal se ve světnicích, ano i po dvorech

a pavlačích, vypravovaly se vtipy jeho a okreslovaly na oknech ty hrubé dřevoryty, z nichž po každé jeden »zdobil« sešit celý.

František Hajniš narodil se 31. března 1815 ve Vamberce, studoval v Rychnově a v Praze a vstoupil 1840 k úřadu poštovskému, kdež stal se konečně radním, načež dán před málo lety na odpočinek. Samostatně vydal roku 1841 Trnky. Roku 1849 sbírku Besedních čtení. Roku 1853 sbírku nápisů Kopřivy. Roku 1860 Krotké znělky. Posléz pak originelní, českým svým rázem význačnou Piviádu. Roku 1862 provozován od něho také na jevišti malý veselý kousek, a sice dle francouzského zpracovaný vaudeville Chorista. —

Asi od dvou neb snad už tří let upoután Hajniš chorobou na lůžko domácí. Budtež mu tyto řádky pozdravem z vířivého života českého a důkazem, že sobě na něho vzpomínáme často.

PABLO DE SARASATE

Spojení mezi hudbou a poesií je přirozené a přece jen zas často tak divné — dojemně divné! Sotvaže vykvete z duše básníkovy pravá píseň, už k ní přilétá hudba, jako motýl ku květině. A sotvaže rozvlní se někde hudba bájným kouzlem svým, už rozkvétá v duši posluchače slastná poesie. Vždyť i ten kočující, řekněme šumařský zjev hudebnický vábil vždy básníky k dojemnému líčení, a líčení nejprostší, ale i nejdojemnější povedlo se snad Němci Albertu Trägerovi, jenž proslul svými Spielmannslieder. Trägra vábí hudcova volnost, vábí úsměv poslouchajících dobrých a veselých lidí, ba vábí i ta mošna, v níž hudec nosí kus svého života. Bývalť druhdy, jak známo, evropský trubadur kočujícím bá-

sníkem a kočujícím hudebníkem zároveň, a zdá se, že spojení to ještě dosud ozývá se v duších.

Romantika ta přenesla se pak i na nejelegantnější tvar moderního hudebního kočovnictví, na virtuosy naše. Pravý a oblíbený virtuos, kamkoli zavítá, jako by z jiného světa přinášel s sebou kus jara. Všude jest vítán, všude rozrušuje mysle, a obecnostvo osobu jeho ochotně oplítá zvláštními a romantickými příhodami.

Takovou veskrze zajímavou postavou je také houslista *Sarasate*, jemuž otevřely se zde brány Národního našeho divadla.

Pablo de Sarasate, jak jej návštěvní cedule oznamují, čili Pablo Martin Meliton S. y Navascues, narodil se dne 10. března 1844 v Pampeloně. Hned co dítě byl obdivován pro hru svou, hrál, jsa teprv 10 let stár, při dvoře madridském a obdržel od královny Jezabely darem překrásné housle Amatiho. V letech 1856—1859 byl žákem pařížské konservatoře a již roku 1857 dosáhl první ceny třídy houslové. Jmeno své zapevnil nejprve ve vlasti, vydal se pak dál a dále na cesty umělecké, navštívil Ameriku, pronikl Východem až do Indie a dnes není snad žádného velkého města evropského, kde by Sarasate nebyl vystoupil a rozhodně se nelíbil. Lalo napsal pro něho koncert svůj houslový, Bruch svůj koncert »druhý« a skotskou »fantasii«. Sarasata řadíme mezi virtuosy vynikající: pro jistou jeho intonaci, báječnou zběhlost a okouzlující jeho zvuk.

Mimovolně zajisté vzpomněl sobě každý Čech při těchto několika životopisných datech na našeho Ondříčka. Také tento byl už co dítě obdivován, byl první cenou vyznamenaným žákem pražské konservatoře, a zapevnil jmeno své ve vlasti, vyšel si do světa za slávou a odměnou. Všude vítají ho s láskou a obdivem a my vítáme geniálního jeho soupeře s těmitéž opravdovými city.

Slavíme teď už stoletá jubilea »prvních křísitelů« svých. Sto let — nu, daleko jsme to za těch sto let právě nepřivedli! To naše vzkříšení prý bylo »pravým zázrakem«; ale ještě větším zázrakem bylo najisto, že jsme se od těch dob desetkrát zase nadobro neskáceli!

Hledíme-li k pojmu »živoucího národa«, bral se náš rozvoj za těch sto let až *příliš* jednostranně: literárně — jen literárně — a pořád jen literárně! Ovšem je to nej-pohodlnější způsob práce pro národ! A odpovídal tak zcela a zcela povaze nás choulostivých, bojácných Čechů »novějších«! Jenže má národ potřeby také ještě jiné, často důležitější, a na ty jsme *podnes* neměli lidí. — Věru, ti mrtví jubilanti vyvstávají ze svých hrobů co živé výčitky!

Musíme přiznati, že obzor prvních křísitelů našich byl dosti volný, značně široký. Slavili jsme tedy dne 24. února paměť stých narozenin spisovatele a profesora *Josefa Vojtěcha Sedláčka*. A k čemu pracoval týž Sedláček? — totiž k čemu pracoval účelně, s vědomím, že toho potřebuje národ? Sedláček hleděl rozohnit v do-zrávající mládeži účinnou lásku k vlasti, a že měl při-tom způsob pravý, toho jsou dokladem Pravoslav Koubek, Jindřich Marek a ještě jiní vychovanci jeho. Sedláček poznával důležitost národního vychování v nejnižších hned školách a založil v Plzni první opatrov-nu českou. Sedláček cítil, jakou váhu mají pro klíčící život body společenské, a založil první tehdejší společ-nost čtenářskou (ve Spálené Poříčí). Sedláček viděl po-třebu jak literatury nejpřesněji vědecké, tak literatury prostonárodně zábavné, a od něho máme nejen první díla matematická, jichž terminologie udržela se až do-sud, nýbrž i mnohé lehké písně, jež zpíváme podnes se stejným veselím (»Že peníze světem vládnou« a j.). Ba Sedláček dobře již uvažoval také důležitost, jakou pro

novodobý život národní má divadlo, i sepsal sám veselo-
hru Šestadvacet před soudem a podporoval snahy těch,
kteří zamýšleli zříditi první české společnosti kočující
(na př. Jos. K. Tyla). Zajisté to velmi, velmi široký ob-
zor! — A Sedláček bolestně doznal sám hned největší
vadu nás »novějších« Čechů: nestálost! On viděl život
ve spolku jím založeném a povzbuzovaném zase utu-
chat a musil znova se zabrat celou silou svou, aby spolek
žil přece zase dál. Čteli o té práci, jakou měl Sedlá-
ček se »čtenářským spolkem« svým, jako bychom četli
dnešní své trpké žaloby na úpadek spolků hlaholských
i mnohých jiných.

Tím jsme řekli vlastně již všechno, čeho zde o Sed-
láčkovi říci třeba. Narodil se 24. února 1785 v Čelako-
vicích a zemřel 2. února 1836 v Plzni. Byl z rodiny
chudé, měl se po otci stát mydlářem, ale při šťastné
shodě okolností mohl se oddat studiím, a vstoupiv do
řádu premonstrátského, stal se knězem, doktorem filo-
sofie a profesorem matematiky na filosofickém ústavě
v Plzni. Čelakovice i Plzeň oslavily nyní paměť jeho.

GUSTAV EIM

Kdyby bylo vůbec snad třeba, abychom dokazovali ta-
lentovanost českého národa pro čilou duševní práci,
mohli bychom poukázat ku své žurnalistice. Sotvaže po
letech úmoru mohly povstati zase časopisy české, sotva-
že životní potřeba naše vskutku je vyvolala, již tu bylo
hned několik skupin pracovníků tak obratných, že by
se byli vyznamenávali i v žurnalistice národů velkých
a v politickém životě již ostřílených. Od té doby pak
české šiky žurnalistické, smrtí tak často prorývané,
vždy zase doplňovaly se rychle a silami rovněž výdat-
nými.

Mezi tím dorostem, mezi našimi žurnalisty mladšími těší se dnes nejpopulárnějšímu jmenu Gustav Eim, vídeňský dopisovatel Národních listů. Také Eim však jest už po šestnáct let stálým spolupracovníkem denních našich novin a na svůj věk bojovníkem tedy už »starším«. Živý naturel jeho vedl ho k pilné žurnalistické práci hned za prvních let strávených na gymnasiu plzeňském. Studuje pak dále gymnasium v Praze, byl Eim nejpilnějším spolupracovníkem Barákovy Svobody a Pravdy. Mezi studii universitními odbyl sobě Eim novinářskou školu v redakcích Pokroku a Politik. Strávil při obou jmenovaných listech tři leta a převzal pak hned hlavní vedení Posla z Prahy. Zde již osvědčovala se hbitost jeho věru vzácná a v národě našem upřímně obdivovaná: psal den co den úvodní články, redigoval feuilleton i jiné rubriky důležité a věnoval se s mladistvou láskou referátu divadelnímu, v němž záhy vynikl bystrým a samostatným soudem svým. Roku 1874, postaviv se předtím s Poslem z Prahy na půdu politiky aktivní, přestoupil pak do redakce Národních listů, kdež činnost jeho mnohostranná trvá již na rok dvanáctý. Šest let je nyní vídeňským zpravodajem časopisu toho a dobyl sobě jména zvučného po veškeré vlasti.

Má-li kdo u nás veškeré vlastnosti pravého moderního žurnalisty, má je zajisté Gustav Eim, ba my neváháme přisouditi mu v oboru tom rozhodnou geniálnost. A třeba by dnes ještě, jakož v žurnalistickém životě a boji bývá, nebylo uznáno jméno jeho zcela tak, jak sobě Eim toho zasluguje, je přece již zcela nepochybné, že uznání naprostého brzy a všude *dojde*. Báječná hbitost v koncepci, řídká obratnost a ryzost stylistická, vzdělanost všeobecná a zvláště politická, neúmorná píle, osobní obětavost, bystrý soud a neklamná žurnalistická předvídavost — toť jsou hlavní vlastnosti, které Eima vyznačují a učinily populárním. Jeho pravidelné dopisy z říšské rady jsou denní vítanou stravou politického čtenářstva českého a přemnohé z nich působily

sensaci. Nikdo pak nesmí dnes již upřít, že Eim k sensaci té nepracuje pomůckami umělými: on jí dosahuje jednak rychlostí svých zpráv, jednak plnou pravdivostí každého slova svého. Také on mýliti se *může*, ale on mýliti sebe a jiné *nechce*. Co pak my u něho nejvýše klademe, jest ta krásná českost veškeré jeho snahy, jest to, že G. Eim na přední místo klade vždy *čest svého národa*.

Eim, jak jsme již řekli, vepsal se už do lásky českého čtenářstva. Rozpomeňme se třeba jen na rok právě minulý — co tu vyšlo z jeho pera senačních obrazů, na něž nezapomene zajisté český čtenář ani jediný. Připomínáme jeho výtečné dopisy z Pešti, kdež vyhledal si přední politiky uherské, jeho studie z Chorvatska, překvapující živostí a obsažností svou, jeho asi přes celý tisíc sahající dopisy a články vídeňské, jeho vylíčení posledních okamžiků našeho Beneše Třebízského, jeho návštěvu v Oetztalu, kde nám zhynul Tyrš, atd. atd., a vidíme práci, kteráž by, rozdělena na deset jiných pracovníků, pořád ještě byla prací alespoň značnou.

Stálým bydlištěm Eimovým je nyní Vídeň, kdež vydobyl si už jména »českého konsula« vzorným intere- sem, jaký osvědčuje pro veškeré zjevy života vídeňských Čechů, a výdatnou pomocí, jakou krajanům tamějším poskytuje u příležitosti každé.

Končíme. Mohli bychom ještě uvést mnohé ty výdatné služby, které prokázal českému divadlu za svého pobytu v Praze, jemuž mimo jiné přispěl as 50 dobrými překlady moderních her; mohli bychom uvést osobní jeho zásluhy o Smetanu, Tyrše, Ondříčka a j. j. zápasivší nebo dosud zápasící muže české; avšak Eimova činnost má směr hlavně politický, i obmezujeme se tedy také my zde politickým významem zajímavé a důležité osobnosti jeho. Eim je muž mladý, plný duševní a fyzické síly, i jsme přesvědčeni, že národu svému prokáže služby značné.

Minulého měsíce slavili jsme stoleté narozeniny českého učenice *Vojt. Sedláčka*, tento měsíc slavíme stoleté narozeniny českého básníka *Jana Hollého*. Pravíme ještě jednou *českého*, třebaže byl psal Hollý spisy své jen nářečím slovenským; neboť Hollý, užívaje slovenčiny, psal ovšem přece jen češtinou, tou češtinou, kterou Slováci právě v severních Uhrách mluví, ne snad jazykem nějakým jiným, od češtiny rozdílným. Vzdor tomu třeba litovati v zájmu nás Čechů i v zájmu Slováků, že Hollý nepsal, přichýliv se k bernoláčtině, jazykem čistě spisovným. Na Slovensku by byl zajisté neměl ani o jediného čtenáře méně, nežli získal sobě spisy psanými slovensky, on by byl zůstal touže chloubou ratolesti slovenské, ale byl by nepoměrně více posloužil nám Čechům i Slovákům, právě tak jako Kollár, Šafařík a j. j. velikáni vyšlí ze Slovenska. Jeho básně nejsou toho druhu, že by jim dialekt dodal zvláštního nějakého literárního rázu, že by dialekt byl při nich lokálně zdobným účelem. Ano, řeč Hollého odchyľuje se tak nepatrně od jazyka našeho spisovného, že každý mimovolně ptá se, pročže vlastně se *vůbec* odchyľuje. Čte-li na př. Čech titul jeho spisu »Katolickí Spewňík obsahugící Pesňe na všeckí wíročité Slawnosti, gako též Pesňe o Swatích Božích a w rozličních Časoch a Potrebách«, — vzbudí se otázka ta v něm zajisté mimovolně i oprávněně.

Můžeme to dnes říci volně, neboť nikdo nebude se domýšleti, že polemisujeme proti spisovateli dávno zesnulému. Ovšem ale toho litujeme, že símě na Slovensku vyseté rozbujelo šíř, nežli bylo právě třeba, že totiž dnes není tam vůbec sil přispívajících k společné literatuře díly čistým spisovným jazykem sepsanými, ba že mladá generace spisovatelská tam již ani *nevládne* tím jazykem spisovným. Příčiny toho jsou ovšem různé a část viny padá také na nás.

Jan Hollý narozen 24. března 1785 v Búr. Sv. Mikuláši a vysvěcen na kněze r. 1808. Již co student pilně překládal básně klasické, jmenovitě Aeneidu. Záhy oddal se pracím samostatným; především pustil se do hrdinské epopoje Svatopluk, psané v hexametrech časoměrných. Je to báseň výtečná, plna klasických popisův a líčení, přebohatá na obrazy vzaté ze života — jedna z nejkrásnějších básní literatury slovanské! Později psal ještě Selanky, vítězskou báseň Cyrilometodiadu, báseň Sláv, Žalozpěvy a Katolický zpěvník.

Život jeho byl pln nejplodnější práce, jak literární, tak kněžské a učitelské. Na hrobě jeho (umřel Hollý 14. dubna 1849, po útrapách mnoholetých a těžkých) postaven vděčnými národovci slovenskými roku 1854 pomník. Spisy Hollého vyšly péčí Viktorinovou v sebrání úplném a velmi vkusném.

JOSEFINA ČERNOCHOVÁ

Je tomu téměř 20 let, když k jedné z našich nejprvnějších slavností národních do Prahy přibyli moravští hosté v počtu po prvé značnějším. Mezi nimi bylo tenkrát neočekávaně mnoho dam, vdaných i svobodných, a nebožtík Kodým, procházeje a bavě se mezi nimi, pronesl se: »Zdá se mně, že ženy v rozvoji národního života na Moravě zaujmou místo skvělé.«

Že Kodýmův soud měl dobrou podstatu svoji, je důkazem vedle jiných čilých dam moravských již paní Josefina Černochová, jejíž činnost národní má pro nás význam nepopíratelný.

Paní Černochová, rodinným jmenem svým Špačkova, narodila se dne 29. ledna 1840 v Podolí u Uherského Hradiště a byla vychována v Přerově. Směrem vlasteneckým působila na ducha jejího předně spanilomysl-

ná slečna K. Macenaurova, a Josefina hned v mládí svém zúčastňovala se besed a divadel českých. Roku 1860, v čas války mezi Černou Horou a Tureckem, podporovala horlivě raněné bratry jihoslovanské, sbírajíc po celé Moravě příspěvky.

Provdažši se za výborného moravského publicistu Josefa Černocho, tehdy redaktora Olomuckých novin, stala se v plné míře účastnou útrap, tak zvanou »občanskou vládou« českému novinářstvu připravovaných. Olomuckým novinám, ačkoliv teprve malá část pří jejich byla projednána, přiřknuto hned několik tisíc ztráty z kauce a redaktorů vězenských trestů na několik let. Černoch, nechtěje zahynouti v žaláři, musil spasiti se útekem do Berlína. List jeho přestal vycházeti. Co tehdy vytrpěla jeho choť, možno si pomysli, a přece — vidouc nutnou toho pro stranu národní potřebu — odhodlala se vydávati nový list Našinec, k čemuž však teprve v březnu r. 1868 obdržela povolení. Černoch amnestován konečně se vrátil a redakce Našince stala se pak ohniskem národního života; celá řada mladé inteligence moravské, považujíc redakci téměř za domov svůj, často v ní dlela, a símě tam vzniklé vzrostlo a přispělo k rozmnožení řad literárních i politických. (Jmenujeme jen básníka Táborského, doktora Jana Žáčka atd.)

Nastalého poměrného klidu užila paní Černochová k mnohostranným pracím vlasteneckým, podporujíc veškeré podniky dotyčné, hlavně však působíc zakládáním občanských knihoven ve všech částech Moravy k rozšiřování české četby.

Po smrti svého chotě († 18. května 1882) založila při českých středních školách v Přerově 1000zlatové stipendium Černochovo a teď, když toužíc po klidu vzdala se vydávání Našince, odevzdavši jej do rukou spolehlivých a vlasteneckých, hodlá přinést věci národní v Olomouci oběť tak velkou a dar tak skvělý, že tento jediný skutek, s nímž veřejnost bohdá brzy se seznámí, dostačí, aby

šlechtné ženě té postavil pomník v srdcích vlastenců všech.

ALOIS JIRÁSEK

Známo je pořekadlo, že spisovatelé i spisy jejich mívají zcela zvláštní osudy své. Také spisy Jiráskovými osud poněkud si zahrál. Jirásek ovšem byl záhy znám a v jeho pracích nalezán talent rozhodný pro povídkáře vůbec a povídkáře historického zvlášť; ale přece sobě veřejnost česká pořád ještě nebyla vědoma vlastní spisovatelské individuálnosti jeho. Tu však přišel slavnostní list Národ sobě. Alois Jirásek měl v něm povídačku krátkou, jakoby jen povrchně na papír hozenou, ale povídačka ta zachvěla čtenářem každým. Byla v ní nezměrná hloubka citu a takové úchvatné porozumění tragice národních našich dějin, že soud zněl všeobecně: zde máme před sebou historického vypravovatele první řady.

Alois Jirásek narodil se v Hronově u Náchoda r. 1851. Studoval nižší gymnasium v Broumově u benediktinů, vyšší v Hradci Králové, filosofii v Praze. Roku 1874 dostal se na gymnasium v Litomyšli za suplenta, roku 1877 též tam na reálku za skutečného profesora. Oba ústavy byly později sloučeny ve státní školu střední a na té učí Jirásek dějepisu, zeměpisu a češtině.

V Hradci Králové byl spolužákem Jiráskovým básník Bohdan Jelínek a hned tam začali oba zasílati příspěvky literární do časopisů. Od té doby uveřejňoval Jirásek povídky a novely své, jichž je celkem přes padesát, v nejpřednějších časopisech českých, některé také hned o sobě v knihách samostatných. Dosud vydáno as 15 svazků Jiráskových povídek. Nebudeme je vy počítávat; bylo by smutné, kdybychom zde měli obecnstvu českému připomenouti teprv díla spisovatele

tak vynikajícího, a kdo skutečně snad dosud Jiráska nezná, objednej si kterýkoliv jeho spis a sáhneš pak zajisté po všech jeho spisech ostatních.

Jirásek chystá nyní k vydání dvě knihy nové: V cizích službách (dílo uveřejňované v Osvětě) a Psohlavci (uveřejňované ve Květech). — K těmto dvěma pracím, které jsou vzácným dokladem talentu naprosto eminentního a jež vynikají slohem vzorným a kresbou neobyčejně ostrou, konal Jirásek studia na Domažlicku a v Bavořích. Vůbec každé jeho dílo svědčí o studiích co nejsvědomitějších a šťastných. Máme proto na Jiráska vřelou prosbu. Dějepisné povídky naše vykazují sice ještě mnohé mezery dějinné, ale žádná snad není tak citelna, jako že Slezsko dosud nezabráno dosti výdatně do okruhu básnických plodů českých. Jirásek je poukázán již rodištěm svým na studování Slezska, on dokázal již skvěle plnou opravdovost svou pro studia podrobná — kdyby nám daroval nějaké povídky ze slezské historie, nějaké obrázky ubohého tamějšího lidu, vzácný by to byl dar naší literatury a zároveň politický čin nedoměrné ceny. Také poesie může sloužit politice, aniž by zadala hodnotě své, — románopisec Walter Scott učinil pro Skotsko více než několik generací skotských peerů!

ELEONORA Z EHRENBURGŮ

Slečna Eleonora z Ehrenbergů hodlá tedy teď najisto jíti už na odpočinek. Za potlesku vděčného obecnstva odchází z jeviště, po němž její kroky bývaly sprovázeny potleskem přímo hřímavým, a možno, že obecnstvo české rádo by někdy s potleskem živým přivolalo ji nazpět zase tam, kde nebude po slečně z Ehrenbergů hned tak stejně dobré, stejně vytrvalé následovnice.

České divadlo má vzdor krátkému trvání svému již

zkušenosti různé: vystupovaly v něm síly, které našeho jeviště užily jen co vítané první stanice na odlet svůj do ciziny; vystupovaly na něm také síly, které lesk hlasu i umění svého otřely už v cizině a přece se tvářily, jako by národnímu ústavu přinášely oběť, — slečna Ehrenbergova přistoupila k nám v nejplnější síle své, s uměním, které by bylo stačilo i na divadla největší, a zůstala nám věrna. Vedle ní i proti ní objevovaly se zpěvačky soupeřky, domácí i cizí, Ehrenbergovu nepřekonaly.

Prvního hudebního vzdělání dostalo se jí v Praze, v klášteře voršilek; později v něm pokračovala ve Vídni a dovršila je zase v Praze, na konservatoři za Kittlova řízení. Na pražském jevišti vystoupila po první co Lucia dne 3. srpna r. 1854 s výsledkem rozhodným. Hned nato angažována k opeře štětínské, později pak získána pro Hamburk a Lipsko, kdež všude dosáhla oblíbenosti zcela neobyčejné. Repertoár její rostl úžasně; Ehrenbergova osvojovala sobě úlohu za úlohou, ačkoli to byly samé partie první třídy. Měla nabídky k divadlům nejprvnějším, ale vybrala pak sobě zase jenom divadlo pražské, řízené tenkrát Thoméem, kdež vystoupila po první zase dne 16. května 1861. Hned 30. června téhož roku zpívala Leonoru v Troubadouru také v představení českém a od té doby náleží, vyjma jisté krátké mezidobí, úplně českému umění. Těšila se i později nabídkám co nejčestnějším (impresario Merelli chtěl ji získat pro umělecké své cesty, tenorista Roger vyzýval ji do Paříže), ale Ehrenbergova zůstala v Praze.

Není v divadelním světě umělce, aby nad jeho hlavou nestahovaly se občas oblaky a neburácely bouře. Také Ehrenbergova dožila jich dosti a poznala chvíle nepřívětivé, ledově chladné. Nyní tedy samovolně vystupuje již nad to pásmo oblaků divadelních — přejeme jí stálého slunečního jasu, spokojenosti trvalé!

Dam, kterých »Bůh si vyvolil, aby jim dal trnitou korunu«, jak Jean Paul praví, — čili dam spisovatelek nemáme dosud v českých píšicích řadách mnoho. Snad by nám na vypočtení jich všech stačily prsty obou rukou: ale jmenujeme-li nejlepší spisovatele české, musíme mezi ně vřaditi alespoň třetinu těch spisovatelek svých. Naše dámy dovedly se dosud vyhnouti příznaku směšnosti, jakému propadly píšící dámy německé (ku podivu, že ne ještě jiné než německé!), vykázaly se takým talentem, tak vzácnou opravdovostí a tak posvátným zápalem, že o jich právech v literární naší republice nesmí být pochybnosti nejmenší.

Irma Geisslova zajímá mezi nimi místo čestné. Poutala pozornost naši hned v počátcích svého snažení a dovedla ji udržet, ano zvýšit. Její první písně přilétaly k nám z ciziny a byly přece hned tak cele naše! Když pak přesídlila do Prahy, uvítali jsme ji už jako družku známou a oblíbenou.

Geisslova píše pilně, vydala již několik samostatných sbírek, přispívala do všech časopisů a almanahů našich, její písně nalezáme hojně i v čítankách, a české čtenářstvo zná jméno její tak, že netřeba nám věru pomáhati jí teprv k popularitě. Její písně vyznačují se hravou lehkostí, řízným vtipem i hlubokým citem. Její povídky vynikají jak plynou formou, tak zpravidla volbou nových dějů a původních stafází.

Irma Geisslova narodila se dne 6. července 1855 v Pešti. Bydlela střídavě v různých městech, kamž otec její, Jan Slavomil Geissel, jako úředník Společnosti státní dráhy býval přesazován. Nyní žije s otcem svým, jenž uchýlil se již do výslužby, v Jičíně. Vychování a vzdělání dostalo se jí pouze v domě otcovském.

Ze samostatně vydaných spisů její uvádíme Imortely, Divoké koření a Luční kvítí. První verše její tištěny roku 1874 v Lumíru.

S odpuštěním — doktor Knotz, basbombardon té kapely («banda» by mohlo být naposled urážkou), která po šest let na levé straně říšské rady prováděla politickou kočičinu. Po šest let — a nejdelší, nejproslulejší naše kočičina z roku 1848 trvala 30 minut!

Němci mají z doktora Knotze radost ukrutnou. Jedni ho přirovnávají k bouřce v horách, jejíž hromy válí se do nezměrné, do nekonečné dálky. Druzí k ječícímu moři. Třetí k obrovskému vodopádu, jenž přehluší všechno, co tady kolem se ozývá. Čtvrtí k hlučícím dělům ve vřavě bitevní.

Tolik je jisto, že *tak* řvát a *tak* lhát nedovede nikdo jiný! Největší nepřátelé Knotzovi připouštějí, že z jeho úst hrne se pravý katarakt. Že jeho pysk je jako žlab u střechy, s něhož po lijáku řítí se voda a hezky mnoho kalu s ní. Že kdo nemá paraple na uších, nemůže jeho řeč ani poslouchat. A kdo nemá juchtovou náuru a ještě nějaký waterproof přes ni, před jeho výmluvností neobstojí. To prý je u něho vodnatelnost ducha, která je obdivuhodna!

Ukrutnou radost mají Němci z dra Knotze! A teď prý chtějí poslat na říšskou radu Knotzů ještě víc. *Alespoň* prý celý kvartet takových basbombardonů. A chtějí jim dát rozkaz: »Volej vším hrdlem, nepřestávej, jako *trouba* povyš hlasu svého!« — Izaiáš.

Stačí proti těm německým basbombardonům ještě nadál ten náš dosavadní, žebravý český klarinet? Ty naše opatrně polštářované fráze? Ty mluvené vatýrky našich lidí?

»Auf groben Knotz ein grober Keil« — čili: na hrubý pařez hrubý klín!

Bylo to v posledních letech padesátých, když do kruhu mladých literátů českých zavítal muž, jenž sice co do let, do bujné živosti a ideálních směrů k novým svým soudruhům dobře se hodil, ale původem svým byl jim cizí: Němec Eduard Rüffer. Byl to zjev stejně vítaný jak zajímavý. Rüffer byl právě přibyl z německé říše do Prahy, aby zde universitní studia svá dokončil, a znal již tolik česky, že mohl sdílet se v rozhovorech, znal výborně dějiny české, byl zanícen jak velkou minulostí, tak mladě klíčící přítomností naší, pomáhal ihned také při různých literárních podnicích — slovem: Rüffer byl nám cizí a přece ihned zcela náš. Zvláštní bylo podívání na něho, když v přirozeném ohni svém sdílel se na debatě živé a přitom upřeně hleděl na určité místo stropu, jako by v myšlenkách hledal pomocné formy ve své mluvnici a scházející mu slova v slovníku svém. Avšak z pomlček a chybiček jeho posluchači sobě mnoho nedělali, ba spíše ho ještě více milovali za tak patrnou snahu jeho.

Tenkráté dýchal českým krajem už ranní větřík nové doby, byli jsme přesvědčeni, že jakmile nastanou volnější časy, Čech i Němec svorně budou pracovat ku svobodě, a v Rüfferovi viděli jsme jaksi vlašťovku nového toho jara. Nevěděli jsme, že básnická fráze a skutečný život dostanou se tak rychle a důkladně do rozporu; netušili jsme, že Rüffer jest prvním a zůstane téměř jediným z Němců při nás. Vzpomínáme tím toužněji na něho *dnes*, kdy na druhé straně rozbužela vřava tak divoká a všech vyšších lidských snah nedůstojná. Po Rüfferovi skoro už jen školský ředitel Heinrich dovedl v nás udržeti víru, že mezi Němci žije přece ještě smysl pro spravedlnost.

Rüffer narodil se dne 27. prosince r. 1835 v pruské Lužici a zemřel už 16. listopadu r. 1878 v Praze; ale

řada prací jeho za nedlouhou dobu tu jest veliká. Nemůžeme zde vypočítávat jeho německy psaná dramata, romány a jiná díla básnická; obmezujeme se jen na spisy vydané po česku a na působnost jeho s námi a pro nás.

Rüffer byl jedním z nejpilnějších spolupracovníků časopisů Politik a Korrespondenz, do nichž napsal legii článkův úvodních a jmenovitě studií vojenských. On založil a po několik let sám vedl francouzsky psaný časopis Correspondance slave, dále satirický list Leucht-kugeln, vojenské listy české Žižku a Vlast a důležitou českou Vojenskou bibliotéku. Od něho má české jeviště libreta oper Husitská nevěsta a Svatojanské proudy, máme drama Na Balkáně, máme romány Spiknutí židů v Praze, Internacionála, Zrádce národa, Král poctivec, Děti soumraku, máme Dějiny války německo-francouzské, války Srbska a Černé Hory s Tureckem atd.

Životním principem Rüfferovým bylo, co sám napsal jakožto úvod do založeného jím Österreichischer Reformkalender: — »Boj všem štváčům národním, boj všem zástupcům zásady, že má panovati jeden národ nad druhým.«

FRANTIŠEK ŠIMÁČEK

Tragická náhoda: chtěli jsme již před nějakým časem přinésti podobiznu Šimáčkovu, nemohli jsme však dosíci novější fotografie se svolením jeho; umínili jsme sobě tedy, že opatříme si starší fotografii a podáme dle ní podobiznu tento týden *bez* vědomí Šimáčkova, — kde bychom byli tušili, že stane se tak vskutku a *zcela* bez jeho vědomí!

»František Šimáček odstoupil již po nějaký čas do pozadí české veřejnosti, ale jméno jeho stojí a bude státi vzdor tomu napořád v popředí bojovníků za českou

věc.« Tak jsme byli začali sprovázející svoje slova, když tu přišla zpráva o překvapující náhlém úmrtí. Hluboce dotknuti odložili jsme pero. Jakkoli by nám dříve bylo snadno bývalo podati nějakou črtu životopisnou, nyní je to dvojnásob těžké. Cítíme tíhu nešťastné zprávy. Cítíme obtíž každého slova.

Ano, Šimáček je mrtev, ale »jmeno jeho bude státi *napořád* v popředí bojovníků za českou věc«! Třeba mnohý někdy byl nesouhlasil se Šimáčkovými politickými názory, nikdo mu neupřel, že myslí to s národem vždy poctivě. Třeba Šimáček zásadám svým národně hospodářským přikládal snad váhu někdy přílišnou — po způsobu všech, kteří v národě princip zastávají první a po dlouhou dobu jediní —, tolik je jisto, že pro hospodářský rozkvět našeho lidu učinil nesmírně, neocenitelně mnoho, ba že ten lid náš v prvních letech znovuzrození zachoval před hmotnou zkázou. Vše to, co Šimáček učinil, nedá se charakterisovat třemi slovy a bude zajisté předmětem jak obšírných, tak láskyplných studií.

Šimáček uvedl k nám záložny a ty se staly pevnou oporou veškeré snahy naší. Šimáček způsobil, že lid chopil se Sladkovského hesla Spolčujme se! i na poli hospodářském, že slučoval síly své k podnikům průmyslným a namnoze dodělal se výsledků skvělých. Šimáček byl po třicet těžkých let českým redaktorem — každý Čech cítí, cože slovo to znamená. Šimáček po třicet let budil, pobádal a poučoval český lid, vydával celou řadu časopisů, psal sám do únavy, založil i velké podniky na vydávání beletristických, vědeckých, nákladně ilustrovaných knih atd. — veškerá činnost jeho nedá se co do všestranné působivosti své ani změřit: dík náš, sebevřelejší, nestačí na oběť tak velkou a krásnou! —

František Šimáček, čili Vojtěch Bělák (poslednějším jmenem podepisoval se na počátku spisovatelské činnosti své), narodil se 2. prosince 1834 v Labském Kostel-

ci a studoval v Praze. Již roku 1855 psal pilně do Zlatých klasů a Pražských novin. Roku 1857 založil sešitový časopis Posel z Prahy, jež později v různých formách, co týdeník i deník, vydával s pílí neúmornou. Roku 1861 vstoupil do redakce Národních listů, roku 1864 uvázal se v redakci politického deníku Národ, roku 1868 zarazil nový list Občan, v posledních letech vydával České noviny. Do žaláře byl politickou činností svou uvržen též v době Schmerlingově. Na sta založen v Čechách a na Moravě, vzájemná pojišťovna Praha, český Vinařský spolek atd. jsou trvalými památníky činnosti jeho.

JAN HRABĚ HARRACH

Kdykoli vidíme v českých časopisech vytištěna jména svých šlechticů, téměř po každé bývají psána pravopisem jiným. Přirozeno: pánové činí přece jen málo, aby se vepsali a vtiskli do vděčné paměti národa. Nu — při jménu hraběte Jana Harracha je tomu jinak: to je vepsáno zcela správně a trvale.

Právě přinesly noviny zvěst, že hrabě Harrach zabezpečil novým velkodušným činem život vídeňských českých škol. My nehodláme zde proto psáti sloupcově dlouhou chválu — krátké »Ejhle šlechtic!« praví beztoho víc.

Nejnovější ten čin hraběte J. Harracha není snad prvním jeho činem vlasteneckým, ba on jest jenom dalším článkem celého růžence darův, kterými Harrach obmyslil český národ, je toliko dalším dokladem vznešeného vlasteneckého smýšlení, jaké ozařovalo celý Harrachův život. Veškerý věru život pravého toho šlechtice jest důkazem, že cele se cítí Čechem, že myslí stále na prospěch národa, z něhož vyšel.

Hrabě Harrach je všestranně a zcela neobyčejně čin-

ným mužem, a kdekoli zasadil sílu svou, zasadil ji s prospěchem. Činnost jeho obmyká již celé čtvrtstoletí. Roku 1861, zvolen za předsedu jednot hospodářských krajův kralohradeckého a čáslavského, vedl je vítězně přese všechnu časovou nepřízeň, která pohltila tenkrát ostatní spolky hospodářské v Čechách. On byl činným předsedou Sboru pro vystavění Národního divadla a přispěl k němu částí značnou. On rázností svou pomohl při stavbě cyrilometodějského chrámu v Karlíně, když stavbě té následkem nedostatku peněz hrozila pohroma nejvážnější. On reorganisoval musejní naši Matici českou, opravil správu její a dal jí nový řád. On byl předsedou celé řady okresů, spolků, jednot atd. a všude byl sám prvním pracovníkem, ne jen titulárním hodností. On roku 1861 vypsal ceny na české opery a libreta a stal se tím nepřímým původcem Smetanovy první opery Braniboři v Čechách. On byl nejen vždy a všude podporovatelem českého písemnictví, nýbrž i sám spisovatelem činným; z jeho pera vyšla federalistická, vážná brožura Spása Rakouska, vyšel po všech školách českých známý Chronologický přehled dějin království Českého, a má-li česká literatura mezi šlechtici alespoň několik upřímných přátel a podporovatelů, je takovým přítelem zajisté hrabě Harrach.

Jan hrabě Harrach je šlechtic nejen rodem, nýbrž i duchem a citem.

MAX LEYTHÄUSER-MELLANO

Měli jsme v Praze tyto dny hosta vzácného a velice nám milého: p. Maxu Leythäusera, spisovatele a skladatele německého. Těšíme se tomu z celé duše, že můžeme s tak vřelou sympatií mluvit zase jednou o Němci, o členu národa, jenž za posledních desítiletí znova vysílá spíše bojovníky nejdivnějších zbraní proti nám než

muže spravedlivé a platnost českého národa v dějinách znající i uznávající. Leythäuser zná českou historii, je zanícen velkými rysy jejími, netají se svým obdivem, ano věnoval oslavě její veškeru téměř duševní sílu svou. Napsal celou řadu dramát z historie české a vydal je i rozšiřoval se značným peněžitým nákladem. — O těch dramatech rozepisovaly se Národní listy, Pokrok a jiné časopisy české již před desíti lety. Z dramát svých pak učinil Leythäuser sám operní obšírný výtah a složil k němu hudbu, s níž za poslední doby seznámil celou řadu velkých měst jižního Německa a jejíž úryvky jsme slyšeli tyto dny také v Národním divadle svém.

Nemůžeme líp charakterisovati smýšlení Leythäuserovo, než když položíme zde některé citáty ze soukromého listu, jež Leythäuser před nedávnem zaslal do Prahy:

»Moje Husitská tryzna a Žižkova smrt dojalý krajany mé hluboce a oni pozastavili se nyní nad mohutným mužem tím a čítají, co jest o něm psáno v dějinách světových. Je to výsledek, v nějž jsem ani nedoufal.« —

»Čeho as mně poskytnou Čechy, jichž dějinám a studiu jejich věnoval jsem veškeré mládí svoje? Třikráte zpracoval jsem látku zvolenou a přece mně lásky k ní nebylo. Právě že mužové jako Hus, Žižka a Prokop nejsou za naší doby tak oceňováni, jak toho zasluhují, bylo pro mne ostnem železným, a byť bych byl měl snahou svou třeba zahynout.« —

»Navštívím tedy zase zemi, která žije tak hluboko v srdci mém.« — —

Leythäuser narodil se 16. března 1853 v Bavořích. Na počátku francouzsko-německé války vstoupil do vojska co dobrovolník, stal se důstojníkem a postupoval v hodnostech. O tři léta později byl k žádosti své dán na odpočinek a od té doby věnoval se literatuře, hudbě a žurnalistice. Roku 1883 byla jeho velká opera Pomposán s velikým úspěchem provozována ve Würzburku, Řezně a Norimberku.

PAN LIENBACHER A PAN BACH
čili
TEĎ, AUTONOMISTÉ, POZOR!

Pan Lienbacher a pan Bach —
german-, central-isace —
jsou siamejská dvojčata
evrop-, rakou-ské ráce.

A bujně oba juch—juch—juch!
se mají zase k světu —
dost dlouho tiši, kyji teď
zas točí na odvetu.

Ach jenom nikdo nemysli:
»Což taková brať chorá —
jak vykvětla, tak odkvěte
a odpadne a zkorá!«

Vždyť siamejská dvojčata
přec žila přes půl věku:
brat beze brata chvějná chmýř,
brat s bratem obraz reků.

Když jeden z obou hladověl,
druh šťávou svou ho sílil,
když jeden z obou omdlával,
druh pomoci hned pílil.

A teprve když jeden z nich
poslední sbohem hlesnul,
brat jeho, jakby morem tknut, —
brat s bratem ve hrob sklesnul.

Tak, tak, vy páni šanovní,
jimž dána toho stráže,

teď víte již, co povinnost,
co opatrnost káže.

Kyj vemte, bijte po hlavě
zlou saň centralisaci:
germanisace pojde s ní —
zdar — zdar té šťastné práci!

VÁCLAV ČENĚK BENDL

Šumava a Pošumaví zabírá nyní mysle naše, musímeť také tam zápasit o každou píď české půdy a obhánět každou chýži valem čtyrnásobným. Byly časy, kdy lesnaté, modré kraje ty byly jakoby ve snu pohrouženy, kdy žily život tichý a bezpečný a my nemusili se starati o jich zítřek a dny příští. Dnes bychom rádi v každém místě a místečku tamějším měli hned celou řadu zápasníků čilých. A tu mimovolně vzpomínáme těch, kteří na té půdě čile pracovali už v letech minulých.

A tu není divu, že si hned připomínáme Václava Čeňka Bendla, českého spisovatele a v posledních letech jeho života katechetu na hlavní škole ve Volyni. Poutajíť nás k němu také pražské upomínky z let padesátých, kdy začala se tvořiti spisovatelská republika česká a činní členové její mohli se ještě spočítat na prstech jediné ruky. Bendl je znám širšímu obecenstvu českému co pilný překladatel Puškina — současníkům svým mladým jevil se co talent značný a mnohostranný. Tolik je jisto, že nevyvinulo se z talentu jeho, co jsme očekávali; ale vždyť osudem mladých talentů bývá, že často podlehají v boji s trýzní praktického života, a boje takového dostalo se Bendlovi hned na počátku v míře hojně. Musilť se živit nočními korekturami německých

časopisů pražských, měl v postavení tom s tehdejšími úřady nepříjemnosti značné a několikeré, byl napořád závislým od lidí nejvíce malých — a to asi ochromilo sílu jeho a podřalo chuť.

První literární práce jeho byly uveřejněny v Mikovcově Lumíru, kdež zároveň s Jandou Cidlinským, Štrauchem, Grossem, Kolářem a jinými dobýval si půdy. Z kruhu toho byli Janda a Bendl, jenž se tam podpisoval Čeněk Stránický, mladíci nejnadanější. Bendlův talent nesl se nejvíce k humoru a satíře. Jím pod pseudonymem Fabián Čočka založené Rachejtle vynikaly satirou jako břitva ostrou a jeho humoreska Tatínkovy juchty, otištěná v Humoristických listech roku 1860 a zpracovaná pak jiným i dramaticky, bude se počítati vždy mezi nejlepší práce české. V téže době psal Bendl pilně do Časopisu Českého musea, do Blahověsta, Poutníka od Otavy, Zlatých klasů a m. j. — V pozůstalosti Bendlově nalezlo se prý hojně básní a kázání, o kterýchž nevíme, co se s nimi stalo.

Bendl narodil se 24. října 1833 v Turnově a zemřel 27. června 1870 ve Volyni.

Rádi vzpomínáme památky jeho.

DR BOHDAN NEUREUTTER

Mezi pražskými lékaři není as žádného druhého, který by byl spatřil v praxi své tolik vděčně šťastných a ovšem zase i hluboce roztruchlených tváří jako doktor Bohdan Neureutter: jeť on přední naší autoritou v nemocech dětských, mužem, k němuž každá matka lne s důvěrou neobmezenou, a jakže matka dovede milovat dítě své, strachovat se o ně a zase nad ním se rozradovat, toť známo. Ženě soustředí se veškerý svět v štěstí mateřském a byl to velký poeta, který pronesl slova: »Ma-

lířové, dovedete-li podati *ten* výraz tváře, jejíž má matka šťastná, nepotřebujete paprsků a gloriol na vyznačení svatosti.«

Šťastný muž, o němž takto píšeme, je rovněž *skromný* jako oblíbený, a mimo obor činnosti své není tedy v kruzích našich společenských přece znám, jak by toho zasluhoval. Neníť u nás podniku humánního aniž národního, jehož by Neureutter nebyl beze vší okázalosti podporovatelem výdatným. Kdokoliv s mužem tím měl co činit, vzdává neobmezenou poctu jeho lidumilnosti i dobrotě. Každý se však předně obdivuje té opravdu velké lásce jeho k malým dítkám, jichž ošetřoval již na statisíce a přece neotupěl nijak naproti různým bédám jejich.

Dr Bohdan Neureutter narodil se v Praze dne 20. listopadu r. 1829. Studoval na gymnasiu Akademickém, za ředitelství Jos. Jungmanna. Roku 1848 vstoupil do mediciny a promovoval dne 24. května 1854. Zprvu byl krátký čas lékařem v domě Josefa hraběte Nostice a v rodině hraběte Clam-Gallasa, od října roku 1856 pak jest stále v dětské nemocnici, kdež po dlouhá již léta působí co primář. V listopadu 1884 jmenován profesorem dětských nemocí na universitě české.

Psal jazykem českým mnoho do Časopisu lékařů českých a do lékařské Pathologie; jazykem německým rovněž mnoho do různých časopisů svého odboru. Mezi učenci cizozemskými dobyl sobě slavného jména.

VÁCLAV ŠNAIDR

Teď, kdy vlny nadšení nad příchodem Američanů do Čech ještě bijí příbojem nejbouřnějším — a ovšem ještě dlouho bítí a chvítí se budou po českém národě —, přece nás v některých okamžicích jímá už cit elegický. Vidouce

různé ty povahy krajanů našich do Ameriky zanešených, těšíce se vlastenectví jejich řídkému a neúměrnému, připomínáme sobě, kolikže tisíců, ba statisíců podobných povah rázných pohltila nám ta nová vlast za oceánem, kolikže statečných mužů nám odešlo, kteří by byli bývali staré vlasti své ku posile a zdobě rozhodné! Zemědělství, průmysl a obchod náš ztratily ruce do mozolů práci navyklé a hlavy všem moderním pokrokům přístupné; ale i rovněž chudý politický život náš byl by potřeboval povah těch rozhodných. Ba i umění a literatura česká utrpěly vystěhovalectvím ztrát citelných.

Připomínáme sobě dnes předně Václ. Šnaidra, poetu, jenž v známém literárním kruhu Ruchu, do něhož náleželi Sládek, Čech, Krajník a j., vynikal svým talentem čistě moderním. V mladistvých básních V. Šnaidrových vře sopečná láska k vlasti, je v nich nezdolné přesvědčení politické a hluboký cit pro veškeré otázky, jež hýbou dnešní společností lidskou. Šnaidr zajisté byl by se stal naším Herweghem nebo Někrasovem; ale události životní zahnały ho přes moře dřív, než dospěti mohl na formu uměleckou, na myšlenku zcela klidnou, a v Americe »redaktorství zabilo básníka«, jak jistý tamější životopisec o Šnaidrovi dí. Máme však dnes na mysli Šnaidra, jakým byl před desíti lety, právě tak jako podáváme dnes obraz jeho dle fotografie z doby té.

Z počátku byl Šnaidr ovšem ovládán oním pesimismem, jenž bývá přítěží všech mladých, poctivých duchů, spojujících umění s politikou. V jedné z nejprvnějších básní svých praví:

... kdybych nebyl...
knězem lásky k lidem těm,
co po pás ve slzách stojí:
to ztratil bych život svůj...

a v jiné básni praví o národě svém:

On *byl* tu kdys! *Ted'* volno zase hřichu...
Ach, již to dávno! — Netřeba se báti,
že jeho duch zas světem pozatřese —

Ale brzy zase vzpružil se cit jeho, on rád by národu
dodal síly k bojům novým a volá:

Bdiž v nás božích bojovníků duch;
ve svatém tom spravedlivém boji
nechať všichni věrně k sobě stojí —
zrádců chraň nás milosrdný Bůh!

Volil by raději smrt než nečinnost a pěje:

A kdybys kles, nuž zemřels aspoň rekem;
líp třikrát zemřít než žít jednou robem!
V zoufalém smíchu, se smrtelným skřekem
odpovíš vrahům — *nezprzněným rovem.* —

Václav Šnaidr narodil se 26. září 1847 v Českých
Budějovicích. Studoval v Mladé Boleslavi, v Jindřichově
Hradci a Praze. České události za let 1867 a 1868 vy-
pudily ho za hranice, nejprv do Berlína, kdež zúčastnil
se v redakci *Blaníka*, *Correspondance Tchèque* a *Tsche-
chische Korrespondenz*, pak dále do Ameriky, kdež
nejprve v *Racině* s Jonášem redigoval *Slavii*, pak
v *Omaze* časopis *Pokrok Západu*.

Litujeme upřímně, že talent tak rozhodný odcizil se
beletrii české. Přáli bychom sobě, aby vedle české žur-
nalistiky rozkvétala tam i jiná literatura česká, a máme
předně na mysli, že americká *novelistika původní* mohla
by být výtečným doplňkem domácí beletrie naší!

Dne 29. června odhalí se slavnostním způsobem památní deska na Fryčajově rodném domě v Kelči na Moravě. Jakkoli nemáme věru žádného nedostatku na slavnostech národních, ba spíše že musíme si někdy už stěžovati na nadbytek jich, — podobná národní slavnost *na Moravě* má přece jen důležitost velkou a přáli bychom si, aby v žírných krajích těch bylo jich mnohem více než dosud, na rozruch myslí, na vzpružení národního vědomí.

Fryčaj náleží k pracovníkům, kteří se činili téměř již před celým stoletím. Náleží tedy době, kterou považujeme za červánek národního vzkříšení, od níž ale — řečeno to zde již jednou — nejsme podstatně dosud *příliš* vzdáleni. Tenkrát vlastenci psali knihy a doufali »v lepší budoucnost« — my dnes nečiníme věru mnohem více.

Také nenáleží Fryčaj k tak zvaným literárním »klasi-kům« našim. Řekli bychom to třeba jinak a hledaněji, na příklad: že o čárky a středníky v jeho písních nebude mezi našimi literárními učenici nikdy asi žádné hádky — kdyby totiž u nás byly podobné hádky a rozpravy alespoň o Kollárovi, Čelakovském atd. v obyčeji. Fryčaj byl krajanem a přítelem Josefa Galaše, narozeného v Hranicích na Moravě, později vrchního vojenského lékaře. Literární činnost tohoto je arci bohatší a rozmanitější, psal díla poetická, historická, biografická, archeologická, filosofická atd. Avšak působení Fryčajovo bylo rovněž vážné, ano prosté a vroucí církevní písně jeho byly přímo před důležitými v době utlačování národa a drahého jeho jazyka. Katolický jeho kancionál dočkal se osmi vydání ve více než 60 000 výtiskův. Písně jeho zpívají se posud v kostelích mnohých. Stejně důležitými jsou však jeho spisy pro selský lid moravský určené, jako na příklad Zrcadlo výborného selského

obcování a j., jež Fryčaj částečně z němčiny překládal, částečně doplňoval a rozmnožoval výbornými statěmi, váženými z vlastní zkušenosti.

Tomáš Fryčaj narodil se dne 2. července roku 1759 v staroslavném městě Kelči. Vzdělával se u piaristů v Lipníku, byl posluchačem filosofie na universitě v Olomouci a oddal se později bohosloví v Brně. Roku 1783 byl vysvěcen a přidělen duchovnímu správci do Bystřice pod Hostýnem, kdež vyhořel a onemocněl, z čehož povždy měl pak náklonnost k zádumčivosti.

Šel do Vídně a byl tam domácím kaplanem. Později povolán do Mistelbachu, kde zachvácen chrlením krve, takže dán roku 1800 do výslužby a žil v Brně, literaturou se zabýváje. Později stal se duchovním správcem v brněnské trestnici a českým translátorem u gubernie. Překládal tu brněnské společnosti pro zvelebu orby *selský kalendář*. Roku 1819 stal se farářem v Obřanech u Brna, kde také roku 1839 dne 28. června zemřel.

JOSEF SMOLÍK

Smolík Josef — pěstitel přísných věd matematických, pro nás hlavně tím důležitý, že zásobil školy naše výbornými knihami učebními a že pilně zanáší se málo zkoumanou archeologií předhistorickou, jakož i numismatikou českou, — narodil se v Novém Bydžově dne 6. listopadu 1832. Studoval gymnasium v Broumově a v Praze, zde pak fakultu filosofickou. Roku 1857 jmenován suplujícím profesorem na gymnasiu novoměstském, kde po sedm let byl zaměstnán. Roku 1864 jmenován profesorem matematiky na vyšší reálce v Pardubicích. Nyní je už po více let profesorem na Československé akademii obchodní v Praze.

Učební knihy z pera Smolíkova vyšlé prosluly dů-

kladností svou. Smolík vůbec, na kterýkoli ústav povolán, napsal si nejprve potřebnou tam knihu učební sám, takže pokud se počtářství týče, nemohlo nám býti vytýkáno, že postrádáme spisů příslušných. Tím však se Smolík neobmezil. Mimo jiné vydal spis *Matematikové v Čechách od založení university pražské*, pro který jej Česká společnost nauk v Praze vyznamenala diplomem dopisujícího člena. Jako pokračování studie té vydal pak *Marcus Marci a jeho spisy hvězdářské a matematické*, a dále ještě pojednání o velikém díle učeného Caramuele z Lobkovic *Mathesis biceps, vetus et nova*.

Jsa upřímným přítelem archeologie předhistorické a numismatiky zvláště české uveřejňoval už v letech sedmdesátých a dřív některé články v *Památkách archeologických*; když pak r. 1875 v redakci těchto se uvázal, dal jim zvláště *svými* pracemi docela jiný směr, učiniv z nich orgán pro bádání předhistorická a domácí numismatiku, jakého jsme dosud neměli a jímž i v tomto oboru důstojně se stavíme po bok jiným národům kulturním. Smolík je také už více než 10 let jednatelem Sboru archeologického a v posledních letech též kustosdem numismatické sbírky Musea království Českého.

LEOPOLD VÁCLAV GEITLER

Sešli jsme se jednou s Geitlerem na Volšanech. »Nač ta kamenná kniha zde?« podotknul jsem u známého, nízkého pomníku nad Kalinovým hrobem. — »Aby byli do ní zapsáni všichni, kdož u nás zemřeli ve věku mladém jako Kalina, dřív než mohli dosíci alespoň čtvrtiny toho, nač cítili v sobě sílu,« odpověděl Geitler. — Teď zapsáno do té trvalé knihy kamenné tedy také už vlastní jméno jeho.

Byla to zvláštní, zajímavá, ne snad každému vždy

sympatická, ale na každém úcty vymáhající povaha! Mladík plný rušné síly. Nesoucí se zaníceně za přísnou vědou, ale mající přitom stálou vnímavost pro veškeré záležitosti a údaje denní politiky. Svobodomyšlný v názorech, třeba až drsně upřímný ve svém slově, vysoce talentovaný, vždy duchaplně a vtipně kombinující, vždy s celou duší při práci přítomný, nechť pracoval u společného redakčního stolku někdy třeba jenom na politické noticce ceny efemerní, nebo u domácího svého pulpitu na knize učené. Muž schopný domoci se vědou jména světového, ale také schopný v politickém boji svého národa ztratit třeba mladý svůj život. »Jednou zase pravý český student!« pronesl se kdysi o něm Sladkovský.

Rozlítl se životem a světem jako mladý orel. Mlád dosáhl nejvyšších hodností a úřadů akademických. Mlád snášel si vědeckou svou spíži z krajů litevských i ostrovů Jaderského moře, z makedonského Athosu i arabského Sinaie. Mlád vzrušil pracemi svými veškerý jazykozpytný svět slovanský. A mlád zemřel — koncem tragickým, jaký napadá i duchy nejsilnější, vidoucí, že nejkrásnější sny jejich rozbíjejí se o malichernosti zcela nahodilé.

Spisů Geitlerových uváděti zde nebudem. Mají samé vědecky těžké, neobyčejné názvy, jež bychom my sami opisovati musili co nejopatrněji, abychom v nich nepochybili. Vědecký svět těch spisů nezapomene, za to ručí uznaná jich hloubka, novost a *samostatnost*. Uvedeme zde tedy jen krátká některá data biografická.

Leopold Václav Geitler narodil se 18. října 1847 ze staré měšťanské rodiny pražské, z níž mnozí členové zaujímali vynikající postavení mezi učiteli a ve světě obchodnickém. Věnoval se nejprve studiím reálním, přestoupil však později na gymnasium Akademické. Za persekuce Herbstovy zúčastnil se velmi čile tehdejšího ruchu politického a odsouzen k 14dennímu vězení. Roztrpčen odebral se na universitu vídeňskou, kdež r. 1870 nabyl doktorátu filosofického.

Navrátil se pak do Prahy a, v zimním semestru roku 1873 habilitoval se pro české přednášky z oboru srovnávacího jazykozpytu a byl prvním docentem, který na tehdejší universitě bezplatně česky přednášel. V témž roce vydal se Geitler na cesty do Litevska kvůli studiím důležitých nářečí tamějších. Roku 1874 povolán na universitu záhřebskou. Roku 1875 a 1876 konal cesty po Srbsku i Makedonii až na horu Athos a ostrovy »zeleného« Kvarnera. Roku 1881 podnikl cestu do kláštera na vrchu Sinai. — Skonal dne 2. června 1885 ve Vídni.

DR JOSEF AMBROŽ GABRIEL

Nahlédněmež zase do vzpomínek svých šumavských! Onehdy pronesli jsme několik slov věnovaných památce Bendlově, jenž byl činným v Podšumaví, jmenovitě ve Volyni; dnes jmenujeme Josefa Ambrože *Gabriela*, jehož blahodárná činnost věnována byla Sušici a krajině až po Kašperské Hory.

Již od nějaké doby ozývají se stesky ze Sušice, že úsilí poněmčovací nalézá tam až příliš vděčnou půdu. Stesky ty nás překvapily; byliť jsme navykli považovat Sušici za baštu nedobytnou, a nyní vidíme, že jsme tak navykli jen proto, že tam sídlel neúmorný, neústupný Gabriel. Věru, být tam dnes ještě Gabriela, — všechny stesky byly by nemožny!

Byl to muž celý, svrchovaně sympatický! Pravý representant křišťálového vlastenectví do roku 1848 a ideální svobodomyslnosti jmenovaného »roku spásy«. Muž spolehlivý na život i na smrt.

Narodil se 4. března 1820 u Sušice na statku svého otce, studoval gymnasium v Klatovech, filosofii v Praze a stal se roku 1847 doktorem práv. Již v památné schůzi březnové ve Svatováclavských lázních zvolen do vý-

boru Svatováclavského, později pak do výboru Národního. Téhož roku jmenován členem výboru Slovanské lípy a také její sekretářem. Roku 1850 stal se starostou Akademického řečnického spolku. O deset let později zvolen za purkmistra sušického, hned pak nato za poslance do zemského sněmu.

Po zvyku všech inteligentních našinců doby té byl Gabriel činným nejen politicky, nýbrž také literárně. Velkou zásluhu získal sobě hlavně obětovností svou nakladatelskou; umožnilť nejen vydávání pro dobu onu předůležitých děl Klicperových, nýbrž i mnohých ještě děl jiných. Sám pak také pokusil se perem předně v oboru humoristickém oblíbenými tehdy »čteními besedními«. Překládal též hojně divadelní kusy z franciny a zůstavil po sobě rukopisná díla lexikální, historická, topografická a j. Ovšem přispíval také ještě do Slovníku naučného.

Charakteristické pro něho jest, že Jiřinky, sbírku svých »besedních čtení« — jediné původní dílo, které vydal samostatně —, věnoval *Mučedníkům z roku 1848*.

KAREL JAVŮREK

Kdybychom neměli své slavné historie, nebyli bychom věru něčím zvláštním na tomto světě. A přece právě jí a její krás nevšímáme sobě téměř pranic. Nemluvíme tu o lidu samém, jenž má zachovalou svou oblibu kronikářskou a velmi jemný cit pro minulost svoji, nýbrž o inteligenci. Mezi vědátory máme historiků dosti málo, mezi novelisty žalostně málo historických povídkářů, náš hudebník sáhne mnohem spíše k libretu romantickému nežli k libretu z domácích dějin, náš výtvarník dovede mnohem spíše utvořit krásného Achilla než pravou dějinnou postavu českou atd. Zvláštní výminkou je

proto u nás historická malba; neměli jsme sice dosud dobrých malířů právě mnoho, mezi nimi však převážnou většinu mají právě malíři historikové. A z těch historiků k nejjmenovanějším náleží *Javůrek*, jenž právě nyní slaví jubileum narozenin svých.

Karel J. Javůrek narozen 30. července r. 1815 v Praze. Studoval u Danhausera ve Vídni, pak pod Rubenem na pražské akademii a další studie konal v Antverpách, Drážďanech, Paříži a j. Javůrek věnoval se cele profánní historii české a historii církevní. V obojím směru byla a jest dosud pilnost jeho neunavna, každým rokem dodal do výstavy nějaký obraz z českých dějin a jediným Javůrkem dala by se ověsit věru celá galerie. Pro naši dobu obrozovací, pro celá decennia našeho věku má činnost Javůrkova cenu velkou.

Uvádíme z historických jeho skladeb hlavně Loučení mistra Jana Husa s českými pány z Dubé a z Chlumu v Kostnici — Černá země — Smrt císaře Albrechta — Zavraždění posledního Přemyslovce — Zavraždění valdštýnských důstojníků — Zatčení císaře Zikmunda — Zavraždění Svatopluka. Atd.

Stejně výborný je však Javůrek také co podobiznář. Jeho obrazy nalezájí se v přčetných předních rodinách našich a jsou pýchou svých majitelův.

Javůrek co historik vyniká koncepcí vždy přísnou a studii pečlivými dopodrobna.

ALOIS KAREŠ

Osud libuje sobě často ve hře tragické. Jakkoli návštěva Čechů amerických byla plna jasu a záře, první její hodiny byly truchly: pochovalať jedna z přibylých žen hned při vstupu na evropskou půdu svoje dítě — a nyní, zrovna před odjezdem do Ameriky zpět, pocho-

vala zase dcera svého otce. A tím otcem byl právě Alois Kareš, muž, jehož jméno stejně známo a stejně ctěno před i za okeánem.

Chceme-li jediným slovem charakterisovati význam Karešův, musíme říci: jeho jméno vykvetlo z *českosti* jeho. Nebylo snad uvědomělého Čecha, který by nebyl znal jména Karešova, — nebyloť také jediného podniku vlasteneckého a jediné důležitosti české, aby byl Kareš neosvědčil při ní obětovnou vlasteneckou ochotu svoji. On nežil mezi námi, sídlil daleko mimo Čechy, a přece jméno jeho četlo se stále v časopisech českých a vždy mezi těmi, kteří v našich záležitostech byli nejčinnějšími. Kareš měl onen *rodinný* smysl, jež bychom každému Čechu přáli: miloval svou vlast, miloval své rodiště a osvědčoval svou přízeň každému Čechu, s nímž kdy co činiti měl. Když dne 13. července došla z Terstu zpráva o jeho náhlé smrti, vybrala se z rodného jeho města, pokročilého našeho Vamberka, zvláštní deputace, aby mrtvolu jeho převezla na domácí půdu, a sama městská rada vamberecká vydala návštěví o úmrtí a uspořádala veškeru pohřební oslavu — což zajisté nejlepší doklad ceny a zásluh Karešových!

Kdokoli z nás kdy cestoval Německem, zajisté že sobě povšimnul v různých museích, městských sbírkách, zoologických zahradách atd., jak obětovnými dovedou být Němci pro svůj národ, pro kraj a rodiště své. Nebylo snad nikoho, kdo by Němcům v té příčině nebyl záviděl. Nu a takového vzorného vlastence měli jsme také my v Karešovi — o jeho obětovnosti zvěděly veškeré spolky české, — zvědělo hlavně Průmyslové museum Náprstkovo, městský park v Praze, školy a spolky vamberecké atd. atd.

»Povaha skromná, ryzí, vlastenec vzorný, společník milý, hostitel přímo náruživý, vystěhovalců rádce upřímný a nezištný«, toť charakteristika, kterou podal muž, jenž pozoroval Kareše po mnohá desetiletí, a my rádi po něm opakujeme slova trefná.

Kareš, nastřádav průběhem 30 let v cizině nějakého jmění, odhodlal se, že přesídlí z Brém zase do své vlasti k dceři a vnučce své. A právě v okamžiku tom zastihla ho smrt. Řekli jsme: Osud libuje sobě často ve hře tragické!

JOSEF KOŘENSKÝ

Je to ku podivu, že národ český, v němž je tolik pudu k vandrovnictví a tolik touhy po cizině, má přece tak málo cestopisců! Od oněch dob, kdy české rytířstvo bylo stejně známo v Turecku a ve Svaté zemi jako v Německu a ve Francii, až po doby naše, za nichž dle známého výroku Tylova »Pán Bůh všude tam, kde ve světě je díra, hodí nějakého Čecha«, měli jsme zajisté *dosti* těch, kteří byli *v cestování umělci*, ale velmi *málo* těch, kteří se povznesli na *umělce cestopisce*. Není to ovšem zcela případné, ale snad přece můžeme trochu porovnat, že jsme měli také mnoho dobrých hudebních šumařů, ale málo slavných hudebníků, mnoho výborných českých úředníků politických, ale málo výborných politiků, atd. atd.

Jedním z nejlepších našich cestovatelů i cestopisců nynějších je Josef Kořenský, učitel přírodních nauk na měšťanské dívčí škole smíchovské. Muž to, jemuž cestování stalo se životní potřebou, muž, jenž má dokonalou k tomu průpravu národov- i přírodovědeckou a jenž také vládne krásným slohem a uměním slovně plastickým. Rok co rok přinášejí deníky naše zprávy o nových zase cestách Kořenského a o nějakou dobu později pak podávají různé časopisy beletristické již obrázky a výsledky cest těch na opravdovou potěchu českého čtenářstva. Směr popisů z pera Kořenského je vždy opravdový, obsah jich bohatý, sloh lahodný.

Nejprve cestoval Kořenský s výzkumní přírodově-

deckou sekcí Českého musea po Čechách, pak zaměřil si vždy dál a dál. Školní radou okresu litomyšlského byl vyslán na Světovou výstavu ve Vídni, šel pak na výstavu pařížskou, pak do Anglie, Dánska, Švédska atd. Nyní vybral se na cestu do Orientu a je to nemalou poctou pro něho, že městská rada smíchovská, která už dříve byla snahy jeho cestovatelské podporovala, zcela dobrovolně a z vlastní iniciativy poskytla mu podporu také na tuto cestu.

Hlavním zřetelem Kořenského je všude, kamkoliv zavítá, *školství*. V tom směru seznámil nás již s předležitými zjevy ciziny. Neméně bystře však přihlíží také ku stránce přírodopisné, národopisné a starožitnické. Ve směrech těch obohatil už mnohé sbírky české, zejména ale kabinet měšťanské dívčí školy smíchovské.

Josef Kořenský narodil se v Sušně v kraji mladoboleslavském dne 26. července 1847.

ANTAL STAŠEK

Antal Stašek není z těch, kteří jsou den co den, týden co týden jmenováni v časopisech, ale přece jenom patří mezi naše literáty nejpřednější. Je-li u nás vůbec někdo spisovatelem *zcela* českým, je to zajisté Stašek, a domůžeme-li se kdy *zcela* svérázné literatury krásné, A. Stašek k ní kladl *pevné* kameny základní.

Stašek je individualita mohutná: drsná jako ty vrchole krkonošských skal, mezi nimiž stála kolébka jeho, ale přitom jako tyto půvabná a žulového jádra. Jeho poetickým dílům mohou se snad činiti někdy výtky, ale to, přes co kritika při nich klopýtá, jest právě výsledkem nepoddajné samostatnosti Staškovy, a možno, kdybychom dnes byli v literatuře své již češtějšími, než jsme, že kritika by mnohých svých výtek ani ne-

činila. Ovšem je pravda, že nedochází individualita Staškova vždy plně *uměleckého* výrazu v plodech jeho, neboť Stašek bohužel není jenom literátem, a jeho zaměstnání nedovoluje mu, aby věnoval se některému dílu svému po měsíce a leta cele a výlučně.

Hned první vystoupení Staškovo překvapilo každého, kdož zajímá se o literaturu českou. Roku 1866 přinesly Květy báseň Z horské krčmy, která vážila svou látku i poetickou přízdobu sice z téhož českého vesnického pramene, z něhož byly čerpaly už Němcová a Světlá, byla však tak svoje, zvláštní a mužná, že budila všeobecný obdiv. Naděje v talent Staškův kladené stále pak rostly. Veršovaný román Václav naznačil Staškův směr moderní, do nejpálčivějších otázek směle zasahující; jeho Nedokončený obraz dokázal, že Stašek má přímo velký talent pro román; jeho Smlouva s lichvářem dosvědčila, že i na poli dramatickém dovede Stašek počínati si zcela samostatně a *česky*. Talent Staškův nedosáhl ještě na díla tak velká, jakých bezpečně očekáváme, ale zajisté že dosáhne na ně dosti záhy. Nejnověji vydaným dílem jeho je báseň Z doby táborů, otištěná v Poetických besedách, a nyní pracuje dle doslechu na básni nové, jež prý má nabýti rozměrů velkých.

Nevypočítáváme zde všechna díla Staškova, jako na př. dva svazky jeho Básní, jeho Krále Juana, Kralovraha atd.

Antal Stašek (pravým jmenem JUDr Antonín Zeman) narodil se 22. července roku 1844 v Stanově, vesnici podkrkonošské. Gymnasium studoval v Jičíně a v Krakově, universitu v Praze. V letech 1874 a 1875 byl soukromým učitelem na Rusi, od roku 1878 jest advokátem v Semilech.

»První vystoupení roku 1866 dne ...« (nemýlíme-li se v roku) ... »První vystoupení r. 1885 dne ...« Jaký to rozdíl! *Tenkráté* ostýchavá začátečnice — *dnes* sebevědomá umělkyně; *tenkráté* operní zpěvačka, *dnes* činoherní síla; *tenkráté* nadějný, jak jsme se domnívali: stálý člen začínajícího mladého ústavu našeho, *dnes* bohdá výdatná podpora, vrácená nám z ciziny.

Bylo to pravou událostí — ne ještě uměleckou, ale *pražskou*, když po prvé na jevišti Prozatímního divadla vystoupila slečna Julie Knornova, dnes paní Šamberková. Slečna Julie náležela k nejkrásnějším dámám pražským a měla již před prvním vystoupením svým pro sebe sympatie veškerého obecnstva. Avšak sl. Knornova nesetřvala dlouho při zpěvohře; nesvědčilť zpěv dramatický jejímu zdraví, a dosti záhy po prvním pokusu operním následoval první pokus činoherní. Byla to tenkráté rozkošná, v mnohém ohledu nezapomenutelná doba českého divadla. Měli jsme na jevišti svém ženský kvartet, jakým vykážati se může as divadlo málokteré, vynikající jak krásou, tak talentem. Byly to paní Malá, paní Šamberková, paní Bittnerová a slečna Veverkova, jež tu závodily mezi sebou. Myslili jsme tenkráté v bláhových nadějích svých, že kvartet ten zůstane nám zachován provždy, že se rozvine a zdokonalí v souladu nevídaném; ale mýlili jsme se. Dámy mezi sebou »závodily« v pravém slova smyslu, jejich snaha rostla dle vůbec známých »zákonů přírody divadelní«: každá z nich chtěla býti první, každá viděla se věčně zkracovanou v úlohách i v úspěchu, a jedna po druhé ustupovaly před eminentním talentem paní Malé a vyhledaly sobě nové působiště na divadlech cizích.

Odstoupení paní Šamberkové bylo tenkrát citelnou ranou pro naše divadlo, které právě se bylo oddalo pěstování moderního dramatu. Pro úlohy reprezentativní,

ano i mnohé charakterní nebylo za ni náhrady. Přiznáme se, že jsme stále čekali na její návrat, přesvědčení, že k nám vrátiti se zase *musí*. Čekali jsme dosti dlouho. Obecenstvo naše by nezajímalo, kdybychom zde vy počítali, na kterýchž z největších divadel německých paní Šamberková mezitím hrála a se líbila, ba nezajímalo by je snad ani, že podnikla i oblíbený teď u evropských hereček výlet do Ameriky a líbila se na tamějších divadlech německých.

Naše obecenstvo zajímá předně a jedině jen divadlo české, a k tomu se nyní paní Šamberková vrací. Vrací se v plné síle své a obohacena uměleckou zkušeností vzácnou. Musí sobě ovšem vydobýt znovu sympatií obecnstva, ale jsme přesvědčeni, že jich sobě vydobude mžikem. A že má také upřímnou vůli *setrvat* již provždy na jevišti domácím. Vítáme ji upřímně.

JOSEF THILLE

Nemáme mnoho českých spisovatelů vojenských, ale s chloubou můžeme říci, že jsou to vesměs literáti dobrého zrna, — naše vojenská literatura je nepočetna, má však díla ceny trvalé. Jména Mírohorský, Burian, Čenský, Herrmann, Thille a j. j. jsou zapsána v literatuře české na místě čestném. Zvláštní náhodou náležejí čtyři posléz jmenovaní jednomu a témuž plukovnímu svazku: vyšliť vesměs z 11. pluku arcivévody Rainera, jehož obvod ovšem je ryze český.

V prvních desítiletích tohoto věku byly rakouské garnise rozestřeny téměř po celé západní Evropě; pluk arcivévody Rainera dlel v Alsasích, tenkrát francouzských. A tam narodil se r. 1818 v Oberinnheimě Josef Thille, jehož otec byl poddůstojníkem. Josef Thille vyrostl v chlapecké vychovatelně plukovní, vstoupil r.

1836 do služeb vojenských, stal se 1848 poručíkem, 1849 nadporučíkem a r. 1859 setníkem. V bitvě u San Martina dne 24. července 1859 raněn šavlí do hlavy a od té doby churavěl stále. Roku 1864, po osmadvacítileté aktivní službě, dán do výslužby i žije od více let v invalidně pražské.

Předním dílem jeho byly pragmatické dějiny 11. pěšího pluku, postaveného již r. 1630, vyšly roku 1879 v Těšíně u Karla Procházky. Ukázky z nich podávány v Rüfferových vojenských časopisech Žižka a Vlast. R. 1873 vydal Thille nákladem Kobrovým krásný spis Pavel Poctiva, dokonalý vojín. Kniha ta schválena říšským ministeriem a vyšla též německy. Společně s Ferdinandem Čenským vydal pak v Matici lidu důkladné studie o české válce a válce třicetileté. Posléz jmenovaného spisu vyšel však dosud jenom svazek první. Svazek druhý odevzdali spisovatelé Matici lidu již před šesti lety a lze věru litovati, že její redakce nepodala odběratelstvu svému dosud tedy dílo to celé, ač přijato bylo kritikou i obecenstvem co nejpřívětivěji.

JOSEF HEŘMAN GALAŠ

Je tomu více než sto let, co za Mikulovem na hranici rakouské odehrála se scéna zvláštní a dojemná. Mladý student, opouštěje Moravu, svou vlast, a ubíraje se do Vídně za výživou i dalším povoláním svým, pokleknul tu na zemi a líbal na rozloučenou půdu domácí, modle se, aby Bůh přivedl ho zdravého a činného do vlasti zase zpět.

Více než 100 let! Od těch dob stotísíc jinochů moravských opustilo vlast svou, utonulo ve víru cizí, německé Vídně, a třebaže se mnohý také zase vrátil do vlasti zpět, vrátil se odcizen svému rodu, ano pracuje pak

i sám na zhoubě jeho. Nenesliť v prsou svých jiskru vlasteneckého nadšení a v cizině arci se v nich nevznítily. Nyní je bohudík ovšem už jinak: moravská mládež cítí už význam povolání svého, ona dnes po více než 100 letech sama oslavuje onoho jinocha, kterýž vzrostl na proslulého muže, jenž stal se jedním z prvních buditelů dřímotou obestřené Moravy: oslavuje Josefa Heřmana Galaše svého.

Není tomu dávno, co na Moravě slavili památku Tomáše Fryčaje. Fryčaj a Galaš byli však nejen současníky, nýbrž také stejně zasloužilými buditeli svého lidu, a děla-li se oslava Fryčaje, musila tam následovati také oslava Galaše, a přinesli-li jsme ondy podobiznu Fryčajovu, musíme dnes podati také obraz Galašův. Opozdili jsme se poněkud s uveřejněním obrazu toho jedině proto, abychom mohli podati podobiznu *věrnou*, a podotýkáme, že jest provedena dle jediného originálu, kresleného roku 1780 Galašem samým.

Galaš narodil se dne 4. dubna r. 1756 v Hranicích. Sám byl by nejraději věnoval se umění malířskému, ale vůle matčina uvedla jej na studium bohoslovecké. Také ve studiu tom nebylo mu však přáno setrvati dlouho a musil odebrati se do Vídně, kdež za velkých zápasů s tíhou životní oddal se konečně ranhojičství a stal se lékařem vojenským.

Nemůžeme zde vypisovati podrobně rozvoj života jeho; byl to život plný největších útrap — a nejušlechtlejší, nejvznešenější práce. Námaha vojenské služby připravila Galaše o zrak a přiměla ho, aby se skrovnoučkým platem odebral se na odpočinek do rodiště svého. Zraku sice zase nabyl, ale po slepotě napadla ho zase hluchota, a nešťastným pak pádem s jakéhos lešení ublížil i vnitřnímu ústrojí svému tak, že nadál churavěl po celý svůj život. Nehledě však vlastních útrap, věnoval veškeré síly své útrapám svých bližních: léčil chudé, zřídil ve vlastním domě nemocnici pro ně, vyžebraval pro ně na potravu i na léky atd.

Vedle toho hleděl i k duševnímu dobru krajanů svých a k národnímu jich probouzení. Zakládal knihovny. Zakládal fundace pro chudé žáky. Staral se o přiměřené čtení, svědčící prostému lidu.

Hlavní směr literárních prací jeho byl dějepisný, ale daleko většího významu nabyl Galaš co beletrista. Máme od něho na dvacet děl tištěných i rukopisných, hlavním dílem jeho však je s Fryčajem vydaná dvou-svazková *Musa moravská*, jež má a podrží čestné místo své v literárních dějinách našich.

Galaš zemřel v Hranicích roku 1840.

FRANTIŠEK JAROSLAV VACEK KAMENICKÝ

V tom velkém vlnobití nejrůznějších schůzí a slavností, jaké letos oživilo všechny kraje české, není snad ani divu, že jedna ze slavností těch — a to právě slavnost eminentně *národní*, která jindy byla by k sobě připoutala mysle snad veškeré — zůstala méně povšimnuta, než bychom byli sobě přáli: slavnost to odhalení pomníku nad hrobem *Františka Jaroslava Vacka Kamenického*.

Ovšem by se bylo musilo nynější generaci snad hlasně a obšírně teprve říci, čímžže nám Kamenický *byl*. Zpívá dnes ještě mládež česká? My jí nikde neslyšíme; a zpívá-li — zpívá písně vlastenecké? A cítí při zpěvu svém totéž rozechvění slastné, totéž nadšení, jaké jsme my cítili před 20—30 lety při těch svých prostých, jednoduchých, ale tak z plného srdce vytrysklých vlasteneckých písních?

Pokročili jsme skutečně; za toho čtvrtstoletí vykonali jsme velký krok z mladických snův do mužného života, a není tedy věru divu, že i na city naše třeba dnes klásti docela jinou míru. Ale toho skutečného pokroku našeho

spoluzakladatelem byl právě Kamenický, vlastenecký ten písničkář, jehož prostými slovy ještě před dvěma desíletími bývali jsme tedy uváděni v nadšení, a *proto* litujeme, že oslava jeho nerozléhala se po Čechách hlasitěji.

Kamenický náležel ovšem k »překonaným pěvcům předbřeznovým«, ale plamenný jeho dech šlehnul z *oné* doby daleko až do let šedesátých.

Kamenický nebyl také z nejpřednějších právě básníků našich předbřeznových; jmena Kollár, Čelakovský a Mácha jsou jmena pro náš sluch zvučnější; avšak nikdo nedovedl tak jako on přilnout k národu, vystihnout prostého tehdáž ducha jeho a stvořit mu novou, *skutečně* národní píseň. Sám mistr Čelakovský, v té věci autorita zajisté přední, praví o Kamenickém: »Prostonárodní písně české nalezly posud *jediného šťastného napodobitele* — Jaroslava Kamenického.« Písně jako *Kde můj je kraj — V Čechách, tam já jsem zrozena — Vdejte mne, matičko, dokud jsem mlada — U panského dvora* atd. jsou toho výroku nejjasnějším dokladem.

Časopisy denní přinášely tyto dny obšírné životopisy a upomínky na Františka Jaroslava Vacka Kamenického a čtenářstvu českému je tedy životní běh oslavencův znám. Byl to tichý, prací i útrap plný život venkovského kněze českého, jenž veškeru klidnou chvíli svou (jako Markové, jako Pravda a ještě mnozí jiní) věnoval zdárné snaze literární. Vacek narodil se r. 1806 v Kamenici, kraje táborského. Studoval gymnasium v Jindřichově Hradci, filosofii v Praze a theologii v Budějovicích, kdež roku 1831 vysvěcen na kněžství. Byl zámeckým kaplanem v Březnici u Hanuše Kolovrata, pak farářem v Týnci u Klatov a v Merklíně a konečně děkanem v Blovicích. Zde zemřel dne 23. března 1869.

Za jeho času nebylo snad jediného literárního podniku, ve kterém by se byl F. Kamenický příspěvky svými nezúčastnil, předním oborem jeho byla však *česká píseň*. — Hlavními díly Kamenického byly Písně v duchu

prostonárodním, vydané roku 1833, a znělky Lilie a růže, vyšlé roku 1846.

JAN EDUARD HEROLD

Jan Eduard Herold je pražský synek a jakožto takový sdílel obyčejný osud chudých synků velkoměstských: nevěděl, k čemuže se v životě obrátiti dříve.

Narodil se roku 1820 z otce herce u zdejšího německého divadla, jehož ředitelem byl tenkrát náš Štěpánek, a měl po brzké otcově smrti na Štěpánkovi protektora co nejupřímnějšího. Ale nedařilo se sirotkovi nijak. Byl dán na gymnasium piaristické; avšak zde neprosplival valně: hrál si, i zdálo se, že dokazuje spíše talent pro život praktický. Vzat tedy z gymnasia a dán na učení rukavičkářské, avšak místo »srdíček« přišíval zas na tabákové sáčky samé vystřihané stromky a podobalo se tedy, že má nejspíš asi chuť k umění výtvarnému. Přijat proto do akademie malířské; avšak místo v síni kreslířské seděl téměř napořád v universitní knihovně a četl jen spisy o dějinách českých. Nato pak samozvaně stal se učněm u jakéhos ředitele loutkového divadla, jenž sliboval, že hochu vycvičí v mechanice a malbě krajinářské; avšak o mechanice a malbě nebylo ani řeči, Edvard cvičil se jen ve hře loutkové a v hotovení rachejtlí, a poznav sám neúspěšnost svého počínání, opustil pana ředitele a vstoupil roku 1836 do školy kreslířské, jižto byl založil Antonín Mánes.

Mánes všímal sobě jak duševních, tak hmotných potřeb mladíkových a odtud přišel Eduard tedy definitivně zase zpět do akademie malířské, kdež dokončil také předepsané studium celé. Stal se pak učitelem v některých rodinách šlechtických, až dostal se k hraběti Jindřichu Chotkovi na Nových Dvorech, kdež zůstal do

roku 1856. Rozsáhlá bibliotéka Chotkova byla Heroldovi vítaným zřídlem a on dozrál zde na *individualitu zcela již samostatnou*, našel sobě vlastní životní úkol svůj: stal se *povídkářem historikem*, stal se české vlasti naší *výpravným ilustrátorem* co nejvýdatnějším.

Nikdo neupře velkou důležitost historické povídky pro rozvoj náš; pak ale také nikdo neupře, že Heroldova činnost literární byla pro nás rozhodně důležitá. A máme-li dnes oprávněnou radost z toho, jakéže značné, vpravdě moderní a přece přitom *české* výše dosáhlo naše ilustrátorství, musíme uznat, že Herold má také o ně zásluhu velkou.

Historických povídek a románů Heroldových je celá legie a hlavně Mikovcův Lumír byl po stránce té nešen téměř jen Heroldem. Ještě důležitějšími staly se však jeho práce, při kterých péro spisovatelovo a tuha kreslířova navzájem se doplňovaly. Herold hleděl vzbuditi zálibu pro historickou krajinu českou, pro památky dřevního našeho stavitelství, a v tomto směru dokázal díla ceny co nejtrvalejší. Připomínáme jen jeho Šumavu, o níž pracoval s profesorem Krejčím a ředitelem Wenzigem, jeho příspěvky k Malebným cestám po Čechách a konečně největší, nejdůkladnější a nejvzácnější jeho dílo Malebné cesty po Praze, k jehož prvním dvěma vyšlým už krásným svazkům připravuje se nyní díl *třetí*. Přitom je Herold dosud v plné síle spisovatelské a neunavně pilný vzdor nynější stálé chorobě svojí.

B Í L Á V R Á N A

(Josef Heinrich)

Říšská rada jest zahájena. Víme všichni, že nynější období bude plno bojů náruživých, bojíme se, že často i hnusných, a první úškleby na národ náš a vůbec na

všechny, kteříž přejí rovnému, svatému právu lidstva, byly nám už signalisovány. Nepotřebovali bychom věru ostýchat se před žádnými, ani tedy podobnými boji, kdybychom byli, jací jsme bývali, a nebyli — nějak celí vyměněni. Vzdycháme jenom po idealistech na druhé straně, kteří by se rovnali idealistům nám, a hledáme pomocníků mimo kruhy své; nenalezáme ovšem ani těchto ani oněch. Nejraději bychom ještě našli soubojovníků za práva staroslavného svého království mezi německými sourodáky svými; ale tu je již volání co nejmarnější.

Tím zajímavější musí nám býti muž, který vyšel z kruhů sice tedy krajanských, nám však dnes světově již odcizených, přece dodnes osvědčil se vždy co věrný, statečný syn české vlasti, muž, který stejně je přesvědčením svým co do národnosti Němec jako co do patriotismu Čech. Je to Josef Heinrich, druhdy ředitel německých škol v Praze, nově zvolený poslanec na radě říšské. Politická činnost Heinrichova nezačíná však teprve dny nynějšími; on zasahuje do veřejného života našeho již téměř po dvě desetiletí v různém povolání svém a rovněž tak dlouho je co možná nenáviděným, co možná protivným zjevem všem přívržencům německého kasina v Praze.

Podobá se však, že je Heinrichovi zcela jedno, získali sobě nenávisti nebo lásky, jeho kroky neurčují se ani uznáním naším ani neuznáváním jiných: on jde vždy jen za přesvědčením svým. On chce býti vždy neodvislým a chce se zastávat vždy jen toho, co dle přesvědčení jeho je právem a spravedlností. Takovým byl Heinrich už co dítě, když ve školách gymnasijských veřejně se ujímal chudších spolužáků svých; takovým byl, když nastoupiv stav učitelský odmítal skvělá, nabízená mu místa slovy: »Chci býti samostatným«; takovým byl, když roku 1873 na sněmě českém sám a sám opřel se násilnictví generála Kollera; takovým byl, když roku 1878 ku svým voličům pronesl se: »Nikdy nenechám se

použití za pochopa na národ český!« — takovým zůsta-
ne zajisté provždy.

Josef Heinrich narozen 19. března r. 1837. Studoval
gymnasium v Mostě, později pak dlel v Praze na učitel-
ské preparandě německé. Byl učitelem v Praze na škole
normální, pak učitelem v Liberci, potom zase sám ředi-
telem na učitelské preparandě pražské, až konečně roku
1864, veden svou touhou po neodvislosti, založil první
mateřskou školku v Praze, s níž o rok později spojil
pětitřídní obecnou školu německou. Tento ústav svůj
řídil do r. 1884.

Heinrich je také spisovatelsky činným a školské kni-
hy jeho rozšířeny jsou po Rakousku celém. Do politic-
kého života vstoupil roku 1873.

O ČESKÉM DIVADLE

Časopisy přinesly zprávu o velké, *první* schůzi českého
herectva v Praze. Byla veselá — byla, jak kdosi řekl, —
»kozácká«: naši divadelní hoši si »zahulali«. Sešliť se
hlavně herci pražských divadel předměstských a veške-
rých kočovných společností venkovských, a ty už Tyl,
sám člen jejich, nazval trefně »národní kozačinou«. Byliť
a jsou hbitou naší jízdou národní, jejíž pikety objevují
se všude, kde by se jich člověk nejméně nadál, a jejíž
sotně všude, kde na čas se usídli, způsobují společenský
vzruch, národní čilost.

Jako před nedávnem naši žurnalisté, založili si tedy
teď také čeští herci spolek svůj podpůrný a pensijní.
Schvalujeme princip těchto spolků, dle něhož každý
řádný člen má *právo* na podporu určitou a dle něhož
jest vyloučeno tedy veškeré ponižující a ne vždy spra-
vedlivé udílení *milostí*. Jmenovitě hercům venkovským,
poukázaným na život kočovnický, bude spolek postrá-

daným dosud, kýženým středem: budou míti určitý, vždy pevný bod, k němuž odkudkoli mohou obracet zraký své, a jasnou ode dneška vyhlídku do mlhavé dotud budoucnosti. Přejeme jim všeho zdaru a jsme přesvědčeni, že národ bude jim příznivcem co nejvěrnějším.

Nám pak podala pražská schůze herců příležitost, abychom trochu pokračovali v obrazových skupeních divadelních, jaká jsme byli přinášeli u příležitosti zahájení Národního divadla. Pro dnešek dáváme skupení pěti hlav — hlav to zároveň různých společností, působících dnes v Čechách i na Moravě, menších i větších, starších i novějších.

Zvolili jsme *Elišku Zöllnerovou*, jejíž jméno spojeno již s nejprvnějšími dobami českého venkovského herectva, pak mrtvého dnes již *Jana Jelínka*, jenž po více než celé troje desítiletí na českém venkově působil, a z mladších ředitelů *Václava Choděru*, *Jana Košnera* a *Františka Ludvíka*. Životopisných dat ovšem podávati nemůžeme, ta zůstávajíme divadelnímu českému slovníku, k jehož druhému dílu aby někdo již co nejpilněji materiálu nasbíral, srdečně přejeme.

*

Pokračujeme v portrétní sbírce své divadelní a podáváme v dnešním skupení slečnu *Staňkovu-Liberté*, která od r. 1882 má ředitelskou koncesi pro Moravu, dále pány ředitele *Václava Brauna*, jenž má vlastní svou společnost již na 20 let, *Josefa Faltysa*, jehož společnost působí od roku 1871, pak *Josefa Muška* a *Emanuela Rotta*.

Jakož zde nemůžeme rozvíjeti dějiny jednotlivých společností, nemůžeme a nechceme jim dávatí ovšem také žádných akademických rad. Repertoár jejich bude do jisté míry vždycky obmezen počtem členů a obtížemi, jaké scénická úprava klade při věčném stěhování dekorací a garderoby a při ještě jiných četných svíze-

lech života kočovního. Avšak není pochybnosti, že *dnes* stojí repertoár venkovských společností o nějaké procento výše, nežli stál před 20 lety, a rovněž není pochybnosti, že za něco málo let zvýší se znova, a to o procento již značné. — Souvisíť ta věc přirozeně s rozvojem českého divadelního umění vůbec a našeho Národního divadla zvláště: vzdělanost českého obecnstva, řekli bychom »dramaturgická« vzdělanost jeho, zvýší požadavky, a těm ovšem budou musit ředitelé vyhovo-
vat, ba sami jim předcházet. Jedno neseme neradi, totiž to, že repertoár venkovský není dnes již tak vlastenecký, jakým býval. Avšak i to řídí se dle proudu pražského a bude se nadál řídit dle rozvoje původní dramatické produkce naší.

Mnoho, ba velmi mnoho mohli by u věci té prospět ochotníci venkovští. Často se slýchá oprávněný stesk, že místní ochotníci nechovají se vždy dosti přátelsky ku přibylým společnostem. Jakkoli je řevnivost ta pochopitelná — jeť to právě také jen řevnivost »umělecká« —, přece třeba jí politovati. Právě svěží a láskyplná i vlastenecká *součinnost ochotníků* zajisté by umožnila větší a lepší komparserie, a oprávnila by tedy pak nárok na repertoár vždy větší a důstojnější.

Musíme s potěšením uznati zde jednu pěknou vlastnost i menších společností divadelních, totiž tu, že vesměs hledí sobě přesnosti jazykové. V tom směru nechť sobě také nadál samy neodpouštějí poklesků žádných — a jiní nechť jich neodpouštějí jim.

K DNEŠNÍMU SJEZDU ČESKÝCH HERCŮ

Dnešní naše, pro letošek třetí a poslední skupení divadelních ředitelů českých obrazí *J. F. Kozlanského* († 1879), *Emanuela Šumu*, *Marii Kozlanskou*, *Terezii*

Knížkovu, V. K. Jelínka a V. J. Suka (nástupce Kramuelova).

Před dvěma lety podali jsme podobizny ředitelů Čížka, Kramuela, Krämera, Kulasa, Arnošty Libické, Antonína Muška, Pištěka, Pokorného, Prokopa, Stránského, V. Svobody, Švandy ze Semčic, Viceny a Zöllnera.

Vzdor veškeré snaze naší nemohli jsme si dosud opatřit podobizny ředitelů Josefa Václava Jelínka, Pázdrala, Szenninga, Šmída a Štandery.

Podali jsme celkem a vyjmenovali alespoň tedy 35 ředitelův českých, z nichž ke třiceti dosud žije a působí. Počet to úctyhodný! Již z pouhého čísla toho lze viděti, jakýmže vysoce důležitým faktorem pražské předměstské a kočující venkovské herectvo jest v národním životě našem. Pražádné pochyby, že může a *musí* státi se faktorem *ještě* důležitějším než dosud! Národní divadlo pražské bude potřebovati stálého dorůstu sil, mimo to nastane nám starost o bohdá již stálé divadlo brněnské, o sezónní divadlo v Plzni, snad už brzy také o podobné divadlo v Budějovicích atd.

Dnes už stojí letní předměstská divadla pražská na tom asi uměleckém stanovisku, na kterém stálo pražské divadlo zemské v prvních letech své »prozatímnosti«, a mnohé z venkovských společností zase hledí se rovnati dotčeným divadlům předměstským. Snaha po vyšším směru, touha po zdokonalení se ve vzhledu uměleckém jest »na celé čáře« viditelná.

Nechceme také v doslovu svém dnešním počínat sobě co akademikové a kazatelé, nechceme poučovat, ale tolik musíme přece říci, že od nynějška úkolem každého herce musí býti, aby se připravoval pro rámeček širší, a každého ředitele, aby svou společnost znenáhla upravoval pro požadavky měst větších a na období trvalejší. K tomu přiměje je samo povznášení se českého divadla vůbec, a nemalou měrou zajisté také právě do života vstupující Ústřední jednota českého herectva.

Již číslice nahoře uvedené dokazují, že ta jednota

jest pro nás potřebou časovou. Tyto dny odbývá jednota svoji první, ustavující valnou hromadu. Voláme snahám jejím upřímně Nazdar!

Nemůžeme svoje nynější aforismy lépe skončit, než když zde položíme následující, z obecnstva nás došlý »národní epigram«:

Český národ:

» Jak se mně, má milá, pěkná zdáš, —
budeš-li taková, až se vdáš?«

Jednota herecká:

» Ještě pěknější, můj nejmilejší:
vem si mne, vem si mne — uhlídáš!«

PROF. DR. FRANTIŠEK JOSEF STUDNIČKA

Vědátoři, jmenovitě proslulí zástupcové exaktních věd, zpravidla nehodívají se dobře pro krátkou biografii časopiseckou. Málo slov, třeba charakteristických, velkému obecnstvu o nich ničeho neřekne, a jedině pravým rozměrem pro biografie jejich je vůbec jenom článek co možná obšírný, hodící se pro encyklopedii nebo pro časopis odborný. Ale při matematikovi doktoru Františku Josefu Studničkovi jsme přece prosti všelikých starostí podobných, neboť Studnička náleží *k miláčkům českého studentstva*, a přinášejíce podobiznu jeho jsme jisti, že už tím zavděčujeme se přemnohým, byť bychom k podobizně nepřipojili už ani jediného slova průvodního.

František Josef Studnička pochází z českého jihu: narodil se dne 27. června 1836 v Janově u Soběslavi. Gymnasium studoval v Jindřichovu Hradci, kdež tenkrát působil výtečný fysik Schöbel; na universitu odebral se pak do Vídně. Zde jakožto člen fysikálního ústa-

vu vyniknul záhy a už tenkrát přijímala vídeňská Akademie věd výborné statě jeho.

Roku 1861 stal se Studnička doktorem, žil pak znova na českém jihu po jeden rok co vychovatel a stal se nato profesorem matematiky na gymnasiu budějovickém. Odtud povolán už do Prahy na polytechniku za docenta vyšší matematiky a analytické mechaniky, a od té doby uznáván Fr. Studnička už za jednu z *nejpřednějších* sil vysokého učení pražského vůbec a české vědy zvláště.

Studnička odchoval nám celou řadu výtečných matematiků, mužů, jichž jméno zná se v kruzích nejširších. On byl zakladatelem a hlavní vzpruhou, nyní pak je čestným členem *Jednoty českých matematiků*, jejíž časopis sám redigoval po celých deset let. Studnička je členem asi šesti mimočeských společností učených a ovšem také řádným členem Společnosti nauk v Praze. Když pak konečně vyhověno vroucímu přání českého národa a založena nám *universita česká*, jmenován Studnička *první děkanem fakulty filosofické*. Jméno Studničkovo bude tedy v historii české university skvíti se provždy.

KAŠPAR HRABĚ ŠTERNBERK

Dušíčková vzpomínka, letos as tak nejpráhodnější: vzpomínka na učence a šlechtice Kašpara hraběte ze Šternberků. Právě letos připomenuli sobě as tisícové jméno to, neboť položen základ k nové budově Českého musea, jehož hrabě Šternberk byl předním spoluzakladatelem a nejen prvním, nýbrž také dlouholetým předsedou.

Kašpar hr. Šternberk narozen 6. ledna 1761 v Praze. Byl určen k duchovnímu stavu a dle toho řídilo se také vychování jeho. Avšak vedle studií bohosloveckých mě-

ly na něho hlavní vliv vědy přírodní a těm oddal se z plné duše, lze říci, že na *prospěch věd samých*. Hned v Řezně, kdež zaujal vyšší hodnost kněžskou, věnoval hrabě úspěšnou svou činnost tamější společnosti botanické, ano měl tam i přednášky vědecké, k Humboldtovým teoriím se nesoucí. Když pak se byl vzdal prebend svých kněžských a do Prahy přesídlil, věnoval se přírodním vědám již zcela, byl nejen účinným podporovatelem, nýbrž také sám šťastným *zpytatelem*, jehož literární práce se oceňují dodnes. Předsedou Českého musea, jehož založení věnoval veškeru vřelou duši svou, byl Kašpar hr. Šternberk od 13. prosince 1822 až do své smrti, jež se udála dne 20. prosince r. 1838. —

Muž ten byl representantem jednoho z nejstarších, nejvíce vynikajících rodů českých — representantem nanejvýš důstojným. Okolnost ta snadno by nás zde svedla k reflexím politickým, a nemusili bychom se proti nim ani právě bránit, neboť i ty myšlenky politické byly by myšlenkami skutečně dušičkovými. Na hřbitovech máme se uvědomit o vlnách a proudech života, z hrobů, z minulosti má nám vzrůstat život nový, vzrůstat budoucnost — tak se praví. Ale z hrobů bývalých českých rodů podobá se, že nevzroste nám již žádná nová šlechta česká! Čítáme v politických řadách svých sice šlechticů teď dosti, ale skutečných *Čechů* mezi nimi žalostně málo!

Nejsme z těch, kteří se domnívají, že šlechta je jen k tomu, aby napořád přinášela oběti hmotné; ale tam, kde je národ sám vzorně obětavý jako u nás, musí býti zajisté obětavým každý, kdo praví, že k tomu národu patří! Také nemůžeme žádat a vynucovat, aby ze šlechty vycházely stálé popudy k dalšímu rozvoji na př. literatury a národního umění; ale aby šlechta, *je-li* česká, měla *skutečný* zájem také na literatuře, na celém duševním rozvoji českém vůbec, toho smíme žádat plně! Vždyť je dosti podivno, že šlechtu »českou« zajímá vskutku literární život celého světa, jen ne literární

život český, a dosti podivno, že ti členové historických rodů českých, kteří politicky postavili se teď do řad protivníků našich, pojednou tam jsou i hmotně obětavi *proti* nám — nápadně obětavi!

Česká šlechta bývala nejen co do vlastností »rytířských«, nýbrž i co do národní své hrdosti vždy nejproslulejší šlechtou v Evropě. — Dušičková vzpomínka!

VÁCLAV KOSMÁK

Snad se už každému stalo, že sobě oblíbil nějakou vyhlídku v krajině lesní a že po nějakou dobu chodil den co den na totéž místo, aby odtud znova užil vyhlídky té oblíbené. Ale pojednou že náhodou obešel krajinku tu krásnou, že se dostal na opačnou její stranu a jda pak zpět stanul překvapen obrazem novým: nový obraz však že připadal mu tak známě ve své kráse, tak navykle, on nevěděl hned, cože to z obrazu tak mile a důvěrně k němu hledí, — až se pojednou rozpomenul: »I vždyť je to tentýž přírodní kout, jímž jsem se již tak často potěšil, hledě na něj odtamtud, z druhé strany!« — Tak asi dělo se písateli těchto řádků a děje se zajisté každému Čechovi, který čte po prvé moravské obrázky Kosmákovy. Tentýž lid v nich, jaký u nás, tentýž duševní život, stejným sluncem osvětlená a stejným vzduchem ovanutá krajinářská stafáž: dojem stejný — a přece *nový*!

Také mezi povídkáři nalezáme žánristy a krajináře, kteří v krásné životní *pravdě* vidí ideál a tihnou k němu s veškerou věrností duše své. My v Čechách máme svého Františka Pravdu, na Moravě pak mají Václava Kosmáka — ti dva by měli v každé rodinné knihovně naší státi vedle sebe, a který z našich čtenářů oblíbí si jednoho z nich, zajisté mu bude miláčkem i druhý. Oba

studovali a znají český lid jako nějaký přírodovědec, oba jej kreslí pevnou rukou, oba dovedli vystihnout v české duši žijící cit a sršící v ní vtip, oba jsou českými povídkáři v plném slova smyslu.

Václav Kosmák narodil se roku 1843 v Martinkově u Moravských Budějovic, kdež otec jeho byl kostelníkem; mimochodem budiž podotknuto, že otec Kosmákův před nějakým časem slavil padesátileté jubileum činnosti své. Václav studoval gymnasium v Jihlavě a roku 1863 vstoupil do brněnského alumnátu. Zde psal první básně své, otištěné tenkrát v Hlasu. Roku 1866 posvěcen na kněze a skoro v tutéž dobu padají také první prozaické práce jeho. Uvádíme zejména z doby té překrásné jeho Vzpomínky na mou matku, otištěné taktéž v Hlasu, po nichž následovaly hned proslulé jeho drobné obrázky ze života, jimž dal společné jméno Kukátko. Nato následovala řada povídek v kalendáři Moravanu a pak samostatně vydaný spis Sláva a úpadek Jana Kroutila, pololáníka v počestné obci Drnkálově. — Kukátek vydal Kosmák dosud o sobě dva svazky, vedle toho několik časových brožur atd.

Václav Kosmák je nyní farářem ve Tvarožné. Stejně jako činností spisovatelskou vyniká také činností svou duchovní; jeho řečnický talent osvědčil se hojně v kazatelství, a kdekoliv dosud Kosmák působil, obec jemu svěřená zvelebena všude.

O Kosmákovi právem se dí, že naučil lid moravský *čísti*, — větší pochvaly není ani lze vyřknouti.

DR JIŘÍ CZARDA

Již dávno nepsali jsme žádnou pohrobní vzpomínku s myslí tak pochmuřenou jako tuto. A stejný cit asi zavládl všude po Čechách, kam donesla se zvěst, že doktor Jiří Czarda tak náhle zemřel.

Zajisté ho přemnozí ani osobně neznali, a rovněž je pravda, že Czarda byl jaksi teprve překročil práh vědy a slávy; ale my milujeme tu mladou universitu svou láskou náruživou, tou láskou, která věnovává se všemu mladému a září nejbujnějších nadějí zjasněnému, — a Czarda byl právě jednou z těch krásných nadějí našich, a to jednou z nejpevnějších.

Jeho průprava vědecká byla založena v rámci co nejširším a lze říci, že co Czarda pro obor svůj v Evropě vůbec seznati mohl, svědomitě také už seznal. Jeho láska k vědě pak byla tak velká, že Czarda nevyhýbal se pro ni ani největším obětím hmotným; vždyť je přece známo, že na vlastní značné útraty kvůli studentstvu zařídil kliniku i ambulatoriář ušních a nosových nemocí, jižto opatřil všemi, byť sebedražšími pomůckami učebními. A talent jeho byl zcela nepochybný, ano skvělý: bylť Czarda po širém světě již uznaným zkoumatelem samostatným, byl šťastným a na výstavách odměnami poctěným vynálezcem zcela nových přístrojů lékařských, byl velice obratným spisovatelem odborným, byl výtečným učitelem i šťastným lékařem praktickým.

Životopis jeho je krátký; řekliť jsme již, že Czarda teprve přestoupil práh vědy a slávy.

Dr Jiří Czarda narodil se v Praze r. 1851; vyšel ze staré a velice vážené patriciovské rodiny pražské. Studoval na universitě v Praze a Neapoli a byl roku 1876 povýšen na doktora lékařství. Asistoval pak po šest let na různých odděleních všeobecné pražské nemocnice a prodléval postupem času na mnohých universitách zahraničních, v Německu, Dánsku, Itálii, Francii a Anglii. Na mnohých mezinárodních sjezdech lékařských vyniknul Dr Czarda co odborník a v cizině je známo jméno jeho nejen z prací vědeckých, jazykem francouzským, vlaským i německým psaných, nýbrž i z mnohých těch jím vynalezených nástrojův odborných, za něž také na př. při lékařské výstavě v Janově r. 1880 poctěn byl vyznamenáním.

Je tomu teprv nedávno, co Světozor přinesl podobiznu i životopis jeho. Stať tam vytištěná končí slovy: »Není žádné pochybnosti, že Czarda české vědě jako *první český* badatel v oboru ušních a nosových nemocí valně prospěje a že jsa vlastencem horlivým jmeno české oslaví!« Slova ta působí dnes dojmem elegickým.

JAKUB ŠKODA POČÁTECKÝ

Jak často slýcháme u nás frázi: »Což mohu já — jednotlivec!« A *obyčejně* skrývá se za slovy těmi jenom fysická pohodlnost, duševní lenost, snad okamžitá rozmrzelost, snad i příčiny jiné, méně nevinné. Jednotlivec má alespoň *chtít* a stále chtít, toužit, hledat a *pracovat*, a výsledek těšný dostaví se jistě! Jeť v životě lidském, v životě národním jako v nějakém roztoku lučebním: dáš do něho pouhou nit tenkou, ale směropevnou, a usadí se kolem ní silný plášť křišťálů krásných, jasných a světvarných.

Co *může* jednotlivec, poznali jsme zase nyní, kdy umřel *Jakub Škoda*, ředitel středních škol v Přerově. Zemřel dne 28. října t. r., maje teprv 50 let věku svého, a krátký jeho pohrobní životopis pronesl následující pohnutlivá slova:

»Čím Škoda Přerovu byl, nepadno říci slovy krátkými. Jeho hlavně přičiněním nižší reálka proměněna ve vyšší reálné gymnasium s vyšší reálkou a převzata do správy státní; jeho přičiněním zřízena tu škola měšťanská, dívčí a chlapecká, průmyslová škola pokračovací a nová škola obecní. On reálné gymnasium v dobách nejhorší persekuce udržel českým, ačkoli v Hranicích, Val. Meziříčí a Třebíči střední školy poněmčeny, a ačkoli za to žádali odrodilci, Němci a židé přerovští. Záložnu občanskou jakožto ředitel a jednatel po vše-

chna leta svého pobytu v Přerově pomáhal udržovati na dráze solidní, ale i na dráze pokroku. V okrašlovacím spolku provedl četné opravy, jimiž vzhled a zdravotní stav města značně získal. Že Přerov si roku 1877 udržel zastupitelstvo vlastenecké, jest jeho zásluhou. Vítězství volební však se musilo třikrát dobýti, ježto volby dvakrát byly zrušeny a sám okresní hejtman veškerým vlivem a aparátem svým proti národní straně pracoval. Tenkrát se zvláště skvěle osvědčila Škodova obratnost, prozíravost a vytrvalá energie. Jako při volbách obecních byl i při kritických volbách poslaneckých nejen hlavou, nýbrž i duší národní strany.«

A z popisu velkolepého Škodova pohřbu jen ještě uvádíme slova: »Průvod ubíral se ulicemi osvětlenými, jichž obchodní místnosti na znamení úcty byly vesměs uzavřeny, třídami liduprázdnými — *nalezaloť se celé město v průvodu.*«

Mohli bychom na označení významu Škodova najíti slov obsažnějších a dojemnějších? —

P. JINDŘICH GEISLER

Zítřka a v neděli máme zase návštěvu v Praze: zpěvácký vlak z Moravy, z Olomouce. — Kdykoli přicházejí k nám bratři z Moravy, ze Slezska, je nám vždycky tak do duše svátečně: zdá se nám, že pojednou jest ta jizba naše plná tepla a plná jasu, a chvějeme se touhou, aby se těm milým, zlatým »strýcům« líbilo u nás až do radostného rozslzení. Nejraději bychom je podrželi u sebe hned zcela — nebo aspoň dlouho jak možno, ba »dýl než možno«, a proto bychom jim hned při příchodu, ze strachu, že nám přebrzy zas odlétnou, připomenuli Tylova slova: »Nejkrásnější minuty jsou ty, když se již rozcházet máme a přece nerozcházíme, — ale ještě krás-

nější ty, když poutník drží hůl k odchodu již v ruce a přece se odtrhnout nemůže a — nejde!«

Časová příčina nynější moravské návštěvy je známa. Výtečný pěvecký spolek Žerotín přichází, aby zde u nás odbyl sobě jednu ze slavností svých, k nimž doma nemá právě místa.

Na Moravě nastává nám krutý boj o poněmčená města, předně o Brno a Olomouc. V poslednějším městě, ležícím na žírné Hané, stal se Žerotín našim nepřátelům již nanejvýš nepohodlným. Aby podřali mu kořen života, zavřeli tam před ním po rytířském způsobu svém všechny místnosti, v nichž by pokračovati mohl u velkolepých produkcích svých. I objevila se tedy moravským bratřím nalehavá potřeba, by sobě v Olomouci zbudovali vlastní dům svůj, — a k tomu účelu věnována částečně nynější jejich cesta do Prahy. Vedle toho však chtějí také umělci naši čeští odměniti se za pohostinství, jakého se jim samým dostalo před nedávnem od Žerotína v Olomouci, a nedělní koncert v Rudolfině bude tedy manifestací bratrství národního i uměleckého zároveň.

Vůdcem výpravy té je *P. Jindřich Geissler*. On je předsedou Žerotína, a přinášejíce podobiznu jeho, činíme tak zároveň na uvítání všech s ním jdoucích Moravanů. Posléz teprve, mluvíce o předčasně zesnulém Jakobovi Škodovi, ukázali jsme, jak mnoho, ba všechno může dokázati síla jednotlivcova, pojí-li se s vědomím cíle snaha poctivá a talent vydatný. A Geissler *jest* právě takovým jednotlivcem, na němž spočívá úkol značný a u něhož také je *síla* na úkol ten.

Muž ještě mladý (narodil se 15. července 1849), má Geissler již řadu nepopíratelných zásluh za sebou. Byl dlouholetým, neunavným i obratným pokladníkem Matice školské, je starostlivým předsedou Žerotína, je místopředsedou Národní jednoty pro Moravu severní a východní a je nyní opět jednou z hlavních pružin sboru pro zbudování olomuckého Národního domu.

Geissler a přítel jeho spolu-»Žerotín« Dr Žáček budou centrem těchto pražských dnů.

K A R E L R A V E R T A

Pan Raverta, hrdinný tenor náš, jest — jak trváme — teď jediným Nečechem mezi výkonnými silami Národního našeho divadla. Dlouho dost se zdálo, že mezi námi ani nezdomácní, zvláště proto, že podstata našeho divadla sama sebou tedy ukládá úplné ovládnutí českého jazyka. Avšak pan Raverta přemohl obtíže, které se zdály nepřekonatelné, zpívá nám správně po česku, a dnes je tak úplně naším, že by nám bylo věru velmi za těžko zřeknouti se vzácné síly jeho. Také bohudík zdomácněl i on u nás tou měrou, že působení na divadle jiném než našem nemá pro něho půvabu.

Často opakovaná slova, že Národní divadlo naše mělo hned na samém počátku svém nepopíratelné štěstí na vzácné síly výkonné, vztahují se také na pana Ravertu. V době, kdy po všech divadlech evropských byla citelná nouze o velké tenorové hlasy hrdinného rázu, objevil se on pojednou u nás a vypomohl nám v našich rozpacích. Jeho hlas je skutečný zvukový drahokam, jehož lahoda jest často unášející. Ravertův hlas připomíná sytostí svou hlas Stögerův, a sice z té doby, kdy Stöger byl — taktéž po prvním příchodu svém do Prahy — v nejbujnějším květu svém. Je to hlas čistě jižní, cele onoho rázu, jež nalzáme právě jen u tenorů italských. Tím také jest vyznačen obor operních úloh, jaké panu Ravertovi nejvíce jdou k duhu.

Karel Raverta narodil se v Miláně dne 13. listopadu roku 1846. Po prvé vystoupil roku 1869 na Divadle Viktora Emanuela v Turině. Odtud přišel do Záhřeby, zpíval pak v různých divadlech po Uhrách, v Buku-

rešti, ve Lvově, vrátil se nato do Italie k divadlům benátským, odhodlal se pak na uměleckou cestu do Španěl, ano i do Ameriky (Havany), zpíval opět ve všech předních městech italských, navštívil také Rusko (Kyjev, Oděsu) a zakotvil konečně u nás. Pražské divadlo upoutalo ho ze všech divadel dosud na dobu nejdelší — přejeme p. Ravertovi i sobě, aby Praha byla jemu ještě nadlouho přístavem milým a příjemným!

ALEXANDER KNÍŽE BULHARSKÝ

Nebyli bychom ani ilustrovaným *českým* listem, kdybychom nepodali čtenářům svým obraz knížete Alexandra Battenberga, o němž právě mluví celý svět a jmenovitě — což pro nás je nejdůležitější — každý Slovan. Na něm osvědčilo se opět staré pravidlo evropské, že dějinná sláva připínává se nejraději ku členům a příbuzným panovnických rodů; ale Alexander ukázal se dosud také výhody té zcela hodným. Pravý hrdina, z něhož může míti každé mužné srdce radost! Vyšel si do vnučeného mu boje a »země jako by jásala pod krokem jeho«! Alespoň zajisté znebožená, znova ohrožená země bulharská!

Ale jako kníže, takž i mladý národ jeho ukázal se býti hrdinou. »Co Bulhar — to junák« lze teď říci, jako druhy se říkalo »Co Čech, to hetman«. A veškerý svět pojednou vzdává poctu národu dříve téměř neceněnému. Lze tu opět vidět, že energie zmůže všeho, jak v politice, tak i v jiných zjevech životních, ba i v umění. Národ energický jest vůbec ctěn, po národu tichošlapů nikdo se ani neohlédne.

O knížeti Alexandrovi říkalo se na počátku nynější války, že »v boji vyhledává smrt«. Ukázalo se ale při něm i při junácích jeho, že smrti nehledali, ale také se

jí *nebáli*. Ovšem ale že dovedou i života svého i cti své ubránit cele.

Soupeř Alexandrův, srbský Milan, arci činil, seč právě byl, aby radost vítězovu omezil na míru co nejmenší. »Hrdina bojuje nejraději s hrdinou« — nu a té radosti Milan Alexandrovi nedopřál!

Alexander Battenberský je nyní teprve 28 let stár. Narodil se, co druhý syn prince Alexandra Hessenského, dne 5. dubna r. 1857. Vyznamenal se hned r. 1878, za poslední války rusko-turecké, jako velitel ruského praporu myslivců. Dne 29. dubna 1879 jmenován Alexander knížetem bulharským s právem dědičnosti. Dne 9. července 1879 složil v Trnově přísahu panovnickou. Dne 18. září t. r. jmenován vůlí národa vladařem Bulharska severního i jižního.

DR JOSEF KOŠÍN Z RADOSTOVA

Josef Košín z Radostova.

Jmeno to posunuje nás mžikem zpět do prvních let padesátých. Když mladá generace literární objevovala se skromně a bázlivě, jako vylézá mladé osení z nahnědlé prsti. Když v Mikovcově Lumíru zjevovala se jmena za jmeny, zbrusu nová, pranikomu ve světě známa, a přece budící závist nás všech ostatních už tím, že vůbec už byla doznala vlahé tiskařské černě a měla právo zaskvíti se v nejbližším as Dodatku Jungmannově. Mezi jmeny těmi vyskytlo se tenkrát dosti často také jméno Košínovo — lze říci, že též dosti svérázně, ačkoli Košín patrně nehodlal hledati a pěstovati nový nějaký literární žánr.

Jeho oborem byla *česká pohádka*, tak jak ji Košín byl v lidu samém slyšel, tak jak si ji pro třídy vzdělanější, avšak hledaným manýrám nepřející, jasně mys-

lil. Sloh byl jasný, vypravování nešlo do zbytečných šířek, a obliba Košínových pohádek byla všeobecná.

Ku podivu, první práce Košínova měla — jak u mnohých prací mladých bývá — zůstatí také hlavním už literárním dílem spisovatelovým! Národní pohádky Košínovy, záhy pak sebrané, dočkaly se už třetího vydání a dočkají se zajisté ještě několika. Takto napsal Košínovšem do nejrůznějších časopisů řadu povídek, vydal samostatný svazek epigramů, má v rukopise mnoho básní, ba i celý rýmovní slovník český, — ale pohádky zůstaly dílem nejznámějším.

Nyní pak vydal sto původních dětských povídek (u Storcha v Karlíně) a vydá ještě sto dalších (u Jos. R. Vilímka), a věru se nám zdá, že tyto povídky vyrovnají se efektem svým i Košínovým pohádkám samým. Šťastný vypravovatel pohádek našel snadno zdravý a šťavnatý tón, jakým se mluví k dětskému věku.

Josef Košín narodil se dne 14. září 1832 v Libenicích u Kolína. Studoval v Praze a stal se 14. června 1860 doktorem práv. Po pětileté asi praxi právnické upadl v nemoc, která ho dlouhou dobu poutala na život soukromý.

Košín zkusil v životě mnoho. Nyní je bohudík zdravý a čilý a zase pracovitý.